

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

<http://www.kurier-poranny.com/niwa>

№ 27 (2303) Год XLV

Беласток 2 ліпеня 2000 г.

Цана 1,50 зл.

Рэформа ідзе пасляхова

Яўген МІРАНОВІЧ

Другі год рэалізуецца рэформа аховы здароўя і надалей нікто не ведае дзея чаго ажыццяўляеца эксперымент, які большасць грамадзян пазбавіў доступу да лекара. Шмат пацьентаў, якім чыноўнікі адбрабалі гроши не пытаючы ў іх згоды і абяцаючы дармовыя медыцынскія паслугі, не ператрывала шаленства, якое адбываеца ў сферы аховы здароўя. Зразумела, што вінаватых нікто не знайдзе, а нават і не шукае. Медыкі задаволеныя, бо зарабляюць больш, менш працуячы, а дэбілы, якіх завуць палітыкамі, хваляцца чарговай рэформай, якая наблізіла нас да Еўропы. Скарумпаваную службу аховы здароўя заступіла больш каштоўнае для хворых платнае абслугоўванне ў прыватных кабінетах.

Зразумела, надалей існуе дармовая амбулаторыя і — вынаходка нашага часу — сямейны лекар, якія прапануюць дармовыя паслугі. Дарма, значыць, за гроши, якія нам забралі ў выгледзе страхавання ці падаткаў. Але, напрыклад, калі захочам лячыць зубы, тады за кожную залатаную дзірку трэба ў сярэднім даплатіць 50 злотых. Толькі 15 злотых даплачвае за нас г.зв. Каса хворых. Горш, калі спатрэбіцца нам дапамога спецыяліста — кардыёлага, уролога, ларинголага. Сямейны ці амбулаторны лекар дае без проблем адпаведную паперку, у адпаведнасці з якой павінен нас прыняць спецыяліст. Калі, напрыклад, дакучает сэрца хворы, каб перажыць, павінен мець ма-ланкавы контакт з лекарам. Тым часам у Беластоку чарга да кардыёлага ў спецыялістычнай амбулаторыі па вуліцы Браніцкага сягае 36 дзён, а па вуліцы Бэма — 44 дні. Часам нехта не вытрымае доўгага чакання і звольніць сваё месца, тады можа паскорыцца тэрмін візіту.

Не абазначае гэта, што ў лекараў так многа працы, што не паспяваюць прымаць усіх хворых. Наадварот, сядзяць яны ў пустых кабінетах, зрабіўшы норму, вызначаную ім Касай хворых. Лекар, напрыклад, мог бы прыняць 20 пацьентаў за адзін дзень, але па той прычыне, што плацяць яму толькі за 5 пацьентаў, астатніх вымушаны быў бы лячыць дарма, чаго, зразумела, ніколі не робіць. Багатыя хворыя маюць, аднак, выбар: чакаць або пайсці ў прыватны кабінет, нават да гэтага самага лекара, які, выканаўшы дзённую норму ў амбулаторыі, гатовы без абмежавання прымаць пацьентаў у прыватнай амбулаторыі. Уваход у такі кабінет каштует каля 50 злотых. Зробленая ў амбулаторыі дыяграма амплітуды сэрца тут аказваеца няважнай і патрабуеца яе паўторнае выка-

Станіслаў Клімович ля краязнаўчай карты Кацубскай зямлі. Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Хачу быць вольнай птушкай...

Размова са Станіславам КЛІМО-
ВІЧАМ, аўтарам турыстычнага да-
ведніка па Кацубах, настаўнікам,
апекуном Маладзёжнага дома ван-
дроўніка ў Хмельне.

— Калі Вы выехали з Беласточчыны?

— Свой дом пакінуў я ў пятнацца-
цігадовым узросце. Паехаў тады вучыцца ў Спартыўны ліцэй у Лапах. Пасля заканчэння ліцэя студыяваў географію ў Гданьскім універсітэце.

— Як Вы трапілі ў Хмельна?

— Першы раз я прыехаў у Хмельна будучы студэнтам. Быў я тады членам студэнцкага гуртка географаў і мы часта ладзілі вандроўкі. Калі я з картай пад'язджаў да Хмельна, мне тут так спадабалася, што я аж перахрысціўся. У час студыяў я працаваў настаўнікам у школе ў Вейгерове. Пасля універсітэта я таксама хацеў настаўнічаць. Запрапанавалі мне працу ў Хмельна. Не меў я вялікіх патрабаванняў. Далі мне пакойчык велічынёю 4 m^2 з працяко-
чым дахам.

— Чаго Вы вучыце ў школе?

— Вучу прыроды, географіі. Да ня-
даўняга часу вучыў таксама гісторыі. Хачу пазнаваць прыроду, паказваць яе вучням, не ў класе, а ў сапраўднасці. Ад пачатку хаджу з вучнямі на вандроўкі. Супольна пазнаем кацубскую зямлю, збіраем старыя гаспадарчыя прылады. Я закончыў таксама турыстычнае ад-
дзяленне ў Лодзі.

— Якія прадметы са сваёй навукі най-
лепши успамінаец?

— Наймілей успамінаю ўрокі фіз-
культуры і гісторыі.

— Што памятаце янич з Беласточ-
чыны?

— На жаль, памятаю вельмі мала.
Аднак тута па родным дому ў Якаўля-

нах на Сакольшчыне абуджае ўва мне вялікае жаданне пазнаць тое, з чаго я вырас. Памятаю, як у юнацтве хадзіў з шопкай перад Калядамі.

— А мову?

— Мову — так. Як прыязджаю да мамы, размаўляю выключна па-наша-
му. Не толькі з мамай, але і з суседзя-
мі, знаёмымі.

— А ці ведаеце кацубскую мову?

— Не ведаю і не хачу ведаць. Тутэй-
шыя людзі насміваюцца з таго, што не гаворыць так як яны. Але я хачу, каб мае дочки гаварылі па-кацубску. Яны танцуяць, співаюць, удзельнічаюць у дэкламатарскіх конкурсах. Я гатовы аддаць апошнія гроши, каб яны наву-
чыліся кацубскай мовы.

— Ці нешта робіце, каб пазнаёміць
дочкі са сваёй культурай?

— Так. Ездзім на радзіму два-тры разы ў год. На магіль і наведаць маму. Мае дочки вельмі любяць сваю бабулю, любяць бясконца з ей размаўляць. Ма-
её маме 80 гадоў і я абавязаны яе на-
ведваць.

— Ці хацелі б Вы вярнуцца на Бела-
сточчину?

— Можа і вярнуцца б... Калі б мог выбіраць яшчэ раз, дык адтуль не вы-
ехаў бы. Кожнай ночы думаю пра род-
ную хату, пра маму. Нас у сям'і было
многа, была бядка. Калі я быў такі, як
ципер вы, пасвіў кароў, працаваў у по-
лі, нікуды не сядзіў. Не цаніў свайго
роднага. Таму і хацеў вырваша ў свет.
Цяпер думаю зусім інакш. Хачу збераг-
чы хатнія прылады з роднай вёскі. Вось
апошній зімой наняў машыну і забраў
красны, калаўротак і іншыя речы, каб
тут паказваць і ганарыцца таксама на-
шай вясковай культурай.

[працяг **4**]

Неафіцыйнае адкрыццё

— Мы можа задоўга чакалі з афі-
цыальным адкрыццём памяшкання і зла-
дзеі зрабілі нам неафіцыйнае адкрыц-
цё, — кажа Міхал Андрасюк пасля таго,
як ноччу з 4 на 5 чэрвеня 2000 года некалькі асоб узламаліся ў памяш-
канне Аддзела Беларускага саюза ў Гайнаўцы.

[нечаканасць **3**]

Чалавек з Тэхаса

Святаслаў Шабовіч нарадзіўся ў ма-
ёнтку Марцыянаўка каля вёскі Дубавое
у Мядзельскім раёне. Сястра Лёля
падказвае, што гэта ўсяго ў 6-7 кіла-
метрах ад возера Нарач. Дарэчы, да-
дае ён, мы жылі ў колішнім маёнтку
сям'і Пілсудскіх, сваякоў Юзэфа Піл-
судскага.

[вяртанні **4**]

Колька, які лётаў над мястэчкам

Сонную цішыню парушыў далікатны
шорах, затым працяглы свіст паветра,
быццам не верабей ужо, а ней-
кая большая птушка звалілася на
землю. Хочаш не хочаш паднілі мы
галовы. Атрасаючы з пінжака нябач-
ны пыл стаяў перад намі Колька. Стая-
ў і ўсміхаўся.

[апавяданне **5**]

Дзіцячыя спевы

Сёлета ў рамках дзён Беластока
у Свята-Мікалаеўскім саборы адбыўся
канцэрт царкоўнай музыкі ў выкананні
дзіцячых хораў. Былі на канцэрце і госці
з-за мяжы — дзеткі з дзіцячага дома
ў Пячорах, што каля Пскова.

[фотарэпартаж **9**]

Солтыс-жартмаунік

Той у „жартах” сказаў немцам, што
юнакі можа ў банду пайшлі. Гэтага ха-
піла. Ніхто не спытаў потым хлопцаў,
чаму прыплылі пазней, ніхто не да-
ведаўся, што вінаватыя нямецкія жан-
дары з Белавежы, якія прытрымалі
дрэва. У дзве гадзіны ночы немцы
шчыльна аkrужылі вёску. Хлопцай
арыштавалі.

[трагедыя **10**]

Бельскія замалёўкі

На рынку за ратушай процьма на-
роду. Паміж ларкамі цяжка прабіцца.
Адны купляюць, іншых проста цэнны
кавяць. А купіць усё можна, ад свежай
гародніны пачаўшы, а на прымысловых
таварах і мэблі закончыўшы. Ёсьць
вопратка, абутак і ўсялякая „мелач”
з-за мяжы.

[базар **11**]

Беларусь — беларусы

Верши замест лістоў

19 чэрвеня Васілю Быкаву споўнілася 76 гадоў. Трэці дзень нараджэння запар пісьменнік сустрэў на чужыне.

Літаральна на днях у сталічным выдавецтве „Беларускі кнігабор” выйшла незвычайная кніга — паэтычныя „Лісты ў Хельсінкі” Рыгора Барадуліна. Гэтая невялікая кніжачка, несумненна, не толькі зойме спецыяльнае месца сярод сямі дзесяткаў шматлікіх выданняў майстра, але і напэўна выкліча падвоенную цікавасць у чытачоў.

Справа ў тым, што Рыгор Барадулін паўтара года пісаў Васілю Быкаву ў Фінляндыю лісты-верши. У адказ Быкаў у выглядзе малюнкаў прысылаў свае фінскія ўражанні. І вось 44 лісты-верши і 25 малюнкаў сабраны пад адну вокладку.

Паклоннікі таленту Васіля Быкава, канешне, ведаюць, што пісьменніку не чужое і выяўленчае мастацтва (у свой час ён вучыўся ў Віцебскім мастацкім вучылішчы). Але шырокай публіцы працы Быкава-мастака прадстаўлены ўпершыню. Вось як пракаментаваў гэтае здарэнне Рыгор Барадулін: „Васіль Быкаў не толькі майстар пяра, але і майстар пэндзля. Я бачыў яго вельмі добрыя алейныя працы. У час нашых сумесных паездак па Беларусі і за мяжу ён не раз рабіў замалёўкі і ў маім блакноте.

Я іх цяпер захоўваю як самую дарагую рэліквію. Але мне асабліва прыемна, што мае верши і малюнкі Быкава выдадзены пад адной вокладкай”.

Быкаву прысвечаны дзесяткі вершаў. Але відавочна, што толькі Барадулін, кароль метафары і майстар афарыстычнага радка, патрапіў даць ёмісты і вобразны партрэт пісьменніка:

*Будуць часам ідалы распружаны,
Свет разумны стоміцца ад крыкаў.
Васільком у жыцце Беларусічыны
Назаўсёды застанецца Быкаў!*

Сёння Васіль Быкаў вымушаны жыць на чужыне. Пакінуты Фінляндыю, ён знайшоў яшчэ адно часовае прыстанішча — цяпер ужо ў невялікім нямецкім мястэчку. Народны пісьменнік жыве ў чаканні добрых навін з Беларусі і... новых паэтычных „лістоў у Нямеччыну” свайго даўнягі сябра і земляка Рыгора Барадуліна.

Міхась СКОБЛА

PS. „Беларускім кнігаборам” (e-mail: kniha@bk.lingvo.minsk.by) падрыхтаваны аднатомнік Ларысы Генюш (верши, проза, лісты; сярод яе карэспандэнтаў былі В. Быкаў і Р. Барадулін). Просьмі аказаць пасільную дапамогу.

*Белорусская деловая газета
№ 787 ад 20.06.2000 г.*

А. Лукашэнку ўжо не падабаеца будучы пасол

Канфлікт паміж Майклам Козакам, якога Біл Клінтан у бліжэйшы час павінен зацвердзіць на пасаду пасла ў Беларусі, і кірауніцтвам Рэспублікі Беларусь ужо пачаўся. На мінулым тыдні Майкл Козак быў зацверджаны ў якасці пасла амерыканскім Сенатам. Выступаючы перад сенатарамі, ён дастаткова жорстка ахарактарызаваў існуючы беларускі рэжым, парашуноўваючы яго з рэжымам Філіпса Кастра (пра сітуацыю на Кубе спадар Козак ведае не па чутках, паколькі працаўваў паслом у гэтай краіне). Апрача таго, Майкл Козак выказаўся аб Лукашэнцы без пі-етэту — ён заявіў, што менавіта дзеянні презідэнта Беларусі справакавалі існуючы канстытуцыйны і палітычны крызіс у краіне.

Зразумела, што такія заявы беларускія ўлады не маглі абысці маўчаннем.

У чацвер [15.06 — рэд.] па гэтай прычыне выказаўся прэс-сакратар зневешнепалітычнага ведомства Мікалай Барысевіч. Ён назваў заявы Майкла Козака некарэктнымі. Беларускаму кірауніцтву чамусці асабліва не спадабаліся пасажы, у якіх беларускі прэзідэнт парашуноўваеца да кубінскага лідэра. Па меркаваннях МЗС, Козак усё гэта сказаў выключна дзеля таго, каб падабацца сенатарам. Мікалай Барысевіч, у прыватнасці, сказаў: „Ці паспешныя ацэнкі ўнутрыпалітычнай сітуацыі ў Беларусі і неапраўданыя парашнанні з сітуацыяй у іншых краінах могуць паслужыць добрым зыходным пунктам для дзеяннісімагчыма будучага амерыканскага прадстаўніка ў Мінску?” Амерыканскі бок на заяву МЗС не адказаў.

*Белорусская деловая газета
№ 786 ад 17.06.2000 г.*

Алеся б'е старыя рэкорды

У беларускай лёгкай атлетыцы з'яўляла новая зорка — 22-гадовая Алеся Турава. На мінулым тыдні мы паведамлялі аб тым, што яна павінна дасягнуць рэкорда Беларусі 18-гадовай даўнине.

Новы поспех прыйшоў да яе на спаборніцтвах у Мілане (Італія) на дыстанцыі 3 000 м. У вельмі моцнай кампанії Турава фінішыравала 8-я з часам 8.44,81. Гэта час міжнароднага класа. Дарэчы, перад беларускай прыбеглі толькі афрыканкі.

На першы погляд 8-е месяца не ўражвае. Але ўсё выясняеца ў парашнанні. Каля паўтара дзесятка гадоў у нас ніхто з 9 мінут не выбягай. А тут адразу на 16 секунд. Упаў рэкорд Раісы Смяхновай, які стаяў непахісна з 1979 года!

Алеся Турава — выхаванка сужонства Вольгі і Юрыя Максакоў з Дуб-

Беларусь і Польша вызначылі свае стратэгіі бяспечнасці

Галоўнай задачай для Беларусі ў 2000 годзе з'яўляецца забеспячэнне абароннасці і бяспечнасці дзяржавы. Такое выказванне прагучала ў сёлетнім пасланні Аляксандра Лукашэнкі 11 красавіка ў Нацыянальным сходзе. Было таксама заяўлена, што ў адпаведнасці з прынятай стратэгіяй нацыянальной бяспекі, на тэрыторыі Беларусі ствараецца 300-тысячная беларуска-расійская войсковая групоўка, якая стане адказам на пашырэнне НАТО на Усход. Як вядома, цяпер Беларусь мяжуе толькі з адной краінай-членам НАТО — з Польшчай. Таму зусім актуальным з'яўляецца прынятая ў снежні 2000 года ўрадам Польшчы новая „Стратэгія бяспекі Польшчы”. Дакумент замянія падпісаны ў лістападзе 1992 г. прэзідэнтам Лехам Валэнсам і стаўшы неактуальнымі „Прынцыпы польскай палітыкі бяспечнасці” і „Палітыку бяспекі і абарончую стратэгію Рэспублікі Польшча”.

Польскае кірауніцтва канстатуе, што ўпершыню пасля многіх стагоддзяў краіне нічога не пагражае, што яна сёння знаходзіцца ў найбольшай бяспечы, чым калі-небудзь у сваёй навейшай гісторыі. Разам з тым, адзначаеца ў дакуменце, бяспека патрабуе няспыннай працы. А гэта абазначае, што клопат аб ёй павінен пачынацца далёка ад граніц Польшчы. У адпаведнасці са „Стратэгіяй”, уступленне ў Паўночнаатлантычны альянс істотным спосабам змяніла геапалітычнае і геастратэгічнае палажэнне Польшчы. „Яна стала часткай больш эфектульнай саюзніцкай абарончай сістэмы, якая гарантую бяспеку і стварае ўмовы стабільнага развиція”. Чарговым крокам стане членства ў Еўрапейскім Саюзе.

У дакуменце падкрэсліваецца, што ў апошнія гады з'явіліся новыя пагрозы кантыненту. Самую вялікую небяспеку прадстаўляюць сабой „этнічныя канфлікты, эканамічныя крызісы, ваганні палітычнай стабільнасці, прымянянне насиля, парушэнне правоў чалавека, распаўсюджанне зброі масавага паражэння і арганізаваная транснацыянальная злачыннасць”. Таму Польшча будзе развіваць здольнасць адпаведнага рэагавання — як індывідуальну, так і ў рамках НАТО і інштытуту міжнароднага супрацоўніцтва.

Нязменнымі стратэгічнымі мэтамі польскай палітыкі бяспечнасці лічацца: гарантаванне незалежнасці, сувэрэнітэту, тэрытарыяльнай цэласнасці дзяржавы, а таксама абарона канстытуцыйнага дэмакратычнага парадку і асабліва правоў, свабод і бяспекі грамадзян РП. Зноў падкрэсліваецца адданасць Варшавы непарушнасці сваіх граніц і адсутнасць якіх-небудзь тэрытарыяльных прэтэнзій. Асабліва

падкрэсліваецца тое, што „Польша мае ўрэгульянія дагаворныя адносіны з усімі суседзямі”. Аднак, як не раз заяўлялі афіцыйныя прадстаўнікі Мінска, пасля ўступлення Польшчы ў НАТО Беларусь патрабуе дадатковых, асобных гарантый бяспекі ад Польшчы. Узнімаецца і тэма так званага пайторнага падпісання паміж дзвюма дзяржавамі Дагавора аб граніцы. Папярэдні Дагавор падпісаны быў паміж ПНР і СССР. Правапераемнасць яго была пацверджана і цяперашнімі кіраунікамі абедзвюх суседніх краін. Тым не менш, прадстаўнікі розных дзяржаўных структур Беларусі час ад часу, зыходзячы з палітычнай канвенцыяй, працуяць узімі.

Заклапочанасць выказываецца імі і па наступным пункце польскай „Стратэгіі”. У ёй, у прыватнасці, канстатуецца, што Польшча ражуча настроена „супрацьставіцца ўсім тым, хто здзяйсняе агрэсію і парушае права чалавека”. Адзначаеца таксама, што паблізу польскіх граніц, нягледзячы на падпісаныя дамовы аб скарачэнні і контролю над узбраеннемі, „па-ранейшаму размяшчаюцца сур’ёзныя канвенцыянальныя сілы, якія пры неспрыяльным развіціі здарэнням могуць стварыць — неабавязкова ў выглядзе арганізаванай агрэсіі — пагрозу бяспечнасці Польшчы”. У выніку, у „Стратэгіі” выказываецца меркаванне, што „Польшча суседнічае з тэрыторыяй павышанай рызыкі распаўсюджання зброі масавага паражэння”. Як тут не прыгадаць аб зявах некаторых афіцыйных асоб з Мінска аб тым, што Беларусь паспяшала ся з вывадам ядзернай зброі. Дарэчы, цяперашні бяз’ядзерны статус Беларусі не перашкаджае, прытрымоўваючыся міжнародных дамоў, паяўленню на яе тэрыторыі ядзернай зброі. Напрыклад, расійскай. Дык жа на тэрыторыі некаторых краін-членів НАТО, якія не з'яўляюцца ядзернымі, захоўваюцца амерыканскія ядзернай зброі.

На такім фоне канстатуюцца (прайшоўшы ў Калінінградскай вобласці вучэнні „Захад-99” са сцэнарным прымененнем ядзернай зброі і стварэнне расійска-беларускай групоўкі, органы кіравання якой будуть размешчаны на тэрыторыі Беларусі) будучыя гэтага рэгіёна Еўропы бачыцца з трывогай. Асабліва, калі захоўваецца адкрыты, у адрозненне ад расійска-беларускага саюза, характар еўрапейскіх інстытутаў. Паводле ацэнкі ўпływoў расійскіх палітолагаў, цяперашні ход развіцця недаверу ў даным рэгіёне паміж НАТО і Саюзам Расіі з Беларуссю нагадвае „вар’яцтва”.

Раман ЯКАЎЛЕЎСКИ
www.open.by, 13.04.2000 г.

Уборачная з польскімі камбайнамі

400 камбайнаў „Нью-Холанд Бі-зон”, выпушчаных на Заводзе жніўных машын у Плоцку, будуть працаўваць гэтым летам на палях Беларусі і Краснадарскага краю. З гэтага ліку больш за 300 камбайнаў на суму 35 мільёнаў долараў былі пастаўлены ў Беларусь у гэтым годзе.

Самай складанай праблемай стала прымальная для бакоў схема фінансовых разлікаў. Як раствумачылі ўзельнікі гэтай буйной здзелкі, каля палавы сродкай выдзеліў кансорцыум польскіх банкаў беларускаму банку ў вы-

гледзце крэдытам. Абавязковая ўмова — забеспячэнне гарантый як беларускага, так і польскага боку. У гэтым годзе беларускі ўрад забяспечыў крэдытны гарантый на закупку „Бізонаў” на 18 млн. дол. ЗША. Астатнія 17 млн. дол. беларускі бок заплатіў „жывымі” грашыма. Кошт аднаго высадакаснага польскага камбайна, які карыстаецца высокім попытам на еўрапейскіх і іншых рынках свету, вагаеца ад 56 да 120 тысяч долараў.

Васіль ЯКАЎЛЕЎСКИ
www.open.by

Хай збудуциа мары

Усе сёння, 1 чэрвя, у бельскім
белліцэі ўрачыстыя і ў кветках.
Спакойныя — усе пасля матуры.
І моладзь, і бацькі, і настаўнікі.

— Я столькі гадоў усё з гэтай школай, — кажа Галіна Барташук, якой троє дзяцей і зяць закончылі гэту школу. — Як родную сям'ю пакідаеш. Аж шкада, што больш у нас дзяцей няма...

— Матуру здалі ўсе з 90 асоб, якія приступілі да экзамену на атэстат ста-ласці, — з задавальненнем кажа дырэктар Зінаіда Навіцкая.

Мае малую хвілінку, каб пералісташъ
свае нататкі; але перад урачыстасцю,
хоць усё „зашпілена наapoшні гузік”,
не зачыняюцца дзверы ў яе кабінет.

Андрэй Красоўскі — майстар спорту, прыклад для іншых.

— Выйнікі даволі добыя, я зрабіла падлікі. IV „а” клас мае ў сярэднім ацэнку 4,171, IV „б” — 4,369, IV „ц” — 3,979. Пісьмовы па польскай мове напісалі на 3,67, беларускую на 3,91 (без алімпійцаў, з імі — 4,12), гісторыю — 3,96, біялогію — 3,85, матэматыку — на 4,66, рускую мову — на 4,42, англійскую — на 5. Вусныя экзамены таксама нядрэнна паздавалі — польская мова — 4,25, беларуская — 4,53, руская — 4,4, гісторыя — 4,03, біялогія — 4,32, хімія — 5, матэматыка — 4,73, геаграфія — 3,7, англійская мова — 4,7. У сярэднім — здалі вусны экзамены на звыш чым чацверку.

ны экзамен на звыш чым чацверку.
— Ад сёняшняга дня нашы вучні будуць думаць пра сябе самі, — дадае спадарыня дырэктар. — Чакаюць іх экзамены ў вышэйшыя навучальныя ўстановы. Выбіраюць да матуральнаага экзамена.

Рэформа ідзе пасляхова

[1 *prawo*]

[*т* *працяг*] нанне, зразумела, не дарма. Але каб па-ставіць нейкі дыягназ пра стан нашага галоўнага органа, кардыёлаг выму-шаны паслаць нас у медыцынскі каапе-ратыў ці шпіталь, аснашчаны адпавед-най апаратурай, каб правесці ўсе неаб-ходныя даследаванні. Па той прычи-не, што пасылае нас туды лекар з пры-ватнага кабінета, за ўсе паслугі трэба плаціць. Цалкавіты кошт электроннай праверкі стану сэрца каштую каля 500 злотых. Не адзін пенсіянер з хворым сэрцам можа памерці, пачуўшы такую цану. Найбольш дзіўнае, што трэба плаціць за карыстанне шпітальнай апаратурай, якую купілі за гроши па-даткаплацельшчыкаў, у тым і нашы. Але калі хто хоча жыць, не мае выбара. Горш з тымі, што не маюць грошай. Вымушаны яны месяцамі чакаць візі-ту. Некаторым, аднак, не хапае щас-ця, каб пакарыстацца дапамогай на-

дикаў.
Яўген МІЛНОВІЧ

на ўжо тыя прадметы, якія будуць здаваць у ВНУ. Як кожны год, раз'едуща па ўсёй Польшчы — Шчэцін, Гданьск, Люблін, Беласток, Варшава... У Беларусь выбірающа вучыщца б выпускнікоў (на англійскую мову, медыцыну, эканамічныя замежныя адносіны). Нескаторыя складалі дакументы на некалькі напрамкаў. Разам з імі, сёлетнімі выпускнікамі, маем матурыстаў **3 550** асоб (не лічачы выхаванцаў). Тыя, хто закончыў ліцэй, часта пасля наведваюць школу, прыходзяць паглядзець, што змянілася, расказаць як ідуць іхняя справы. Чакаем іх у школе з нецярплюасцю.

Урачыстасць пачалася ўвядзеннем штандару школу ды гімнам. Дарагія абсалўвенты, да якіх з прамовай звярнулася апошні раз спадарыня дырэктар, выслушалі яе пажаданняў ды сардэчных настаўленняў. Асабліва дзякавала яна тым усім, што сваёй шчырай працай прынеслі сабе і школе гонар — алімпійцам, удзельнікам конкурсаў, са-маўрадаўцам, спартсменам, сярод якіх найбольш гонару і радасці прынёс Андрэй Красоўскі — майстар спорту на інваліднай калясцы. „Дзякуючы яму, мы сталі лепшымі!” — гэтыя слова спадарыні дырэктар суправаджаліся гучнымі аплодысментамі. Андрэй стаў прыкладам для ўсіх як трэба змагацца, даў магчымасць выказваць чалавечнасць і сяброўства сваім калегам. Сам узяў ён голас і ў цудоўнай развітальнай прамове падзякаў ад сябе і калег настаўнікам і бацькам. Хвіліны падсумавання, успамінаў і падзяк завяршыў яго праасвяшчэнства епіскап бельскі ўладыка Грыгорый, які, прывітаўшыся словамі радасці ад уваскращэння Хрыстовага, выказаў сваё бласлаўленне на далейшую дарогу выпускнікам і настаўнікам. „Гэта адзін экзамен, маленкі, у парадунні з тымі, якія чакаюць вас у жыцці.

Неафіцыйнае адкрыціё

Ноччу з 4 на 5 чэрвеня 2000 года не-
калькі асоб узламаліся ў памяшканне
Аддзела Беларускага саюза ў РП у Гай-
наўцы, прадуктовую краму ды праба-
валі ўзламацца ў краму з абсталіван-
нем для апрацоўкі драўніны, якія зна-
ходзяцца па вул. Арміі Краёвай

ходзяцца па вул. Армян Красавай.

— Мы можа задоўга чакалі з афіцыйным адкрыццём памяшкання і зладзе зрабілі нам неафіцыйнае адкрыццё, — кажа старшыня Аддзела Беларускага саюза ў РП у Гайнаўцы Міхал Андрасюк. — Сам узлом не выклікаў бы такой заклапочанасці, калі б зладзе шукалі беларускія кніжкі, а не нейкія дрэпі.

Некалькі асоб ноччу з 4 на 5 чэрвень г.г. узламалі троє дзвярэй і ўвайшлі ў пустое памяшканне Беларускага саюза, прабілі ў сцяне дзіру і пралезлі ў прадуктовую краму. Там выпілі некалькі бутэлек мінеральной вады „Крынка” і ў трох месцах прабавалі разбіць сцяну, каб увайсці ў краму з абсталяваннем для апрацоўкі драўніны. Памяшканне па вул. Арміі Краёвай Аддзел Беларускага саюза атрымаў у другой палове красавіка г.г. і за свой кошт зрабіў рамонт. Памянялі там электраўстаноўку, паклалі гіпса-выя тынкі і памалявалі ўвесь пакой, які стаяў закрытым, бо не хапіла грошай на мэблю. Зараз трэба яшчэ раз рабіць рамонт, каб ліквідаваць паслядоўнасці ўзлому.

— У памяшканні будзем весці статутную дзеянасць, рэдагаваць газету “Гайнайская панарама”, і сустракацца

Пятро Барташук дзякую руэжай настаўніцы геаграфіі Яўгеніі Круў.

Мы были в школе как одна сем'я

ці” — сказаў уладыка. Пажадаў выпускнікам, каб на іхным шляху спадарожнічалі ім любоў, щасце, інтэлектуальнае і духоўнае развіццё ды ўлічыннасць за

дабро, якое атрымоўваюць. Хай збу-
дуцца іхныя мары!

Мира Лукша
Фото аўтата

ка тавару. У краме можна купіць даграгія дрылі, матапілы, касілкі, фрэзы і іншае абсталяванне для апрацоўкі драўніны. Нядайна ліквідаваны быў задні ўваход у краму і замуравалі дзвёры, таму начныя наведвальнікі спрабавалі ўвайсці праз суседнія памяшканні. Паліцыянты, паінфармаваныя гайнавянінам, якога занепакоіў грукат, прыязджалі на месца ўзлому два разы. Першы раз нічога не зауважылі ў крамах, а на другі раз — забяспечвалі адчыненныя памяшканні. Працаўнікі пра-дуктовай крамы і цырульняй паведамілі аб іншых узломах, якія здараліся ў іх будынку, распаложаным у „небяспечным” месцы.

Аляксей МАРОЗ *Фота аўтара*

Такую дзірку зробілі пасля рамочку — смуткую *Михаїл Аидрасюк*

Хацеў убачыць Беларусь...

Чалавек з Тэхаса

Святаслаў Шабовіч ля Свята-Мікалаеўскага сабора ў Беластоку.

Бывае ж вось, што гаворыш з чалавекам і ён табе ўсміхаецца. А глянеш глыбей у яго очы і ўбачыш затоены боль, крыўду, невыносную журбу... І час у гэтай справе нічога не загаў, а кажуць жа, што ён найлепш гоіць раны.

— Пытаеме, што прывяло мяне ў Беласток? — перапытвае Святаслаў Шабовіч. — Хацеў убачыць Беларусь! Беласточчыну я лічу беларускай зямлём. Таксама, як і Смаленск. Сястра Лёля, да якой я прыехаў у Шчэцін, сказала мне, што найперш мы павінны ўбачыць Беласток.

Беларус Святаслаў Шабовіч жыве ў Злучаных Штатах Амерыкі, у штаце Тэхас. Сюды, у горад Эдзінбург, яны прыехалі з жонкай на працу ў 1981 годзе, амаль дваццаць гадоў таму. Дагэтуль жылі і працеваў у розных гаратах Амерыкі.

Ад Эдзінбурга да граніцы з Мексі-

кай сорак-пяцьдзесят кіламетраў. Твар госця ізноў асвятляе ўсмешка. Калі будзе ў Мексіцы, гаворыць ён, адны там не хадзіце! Мы дык туды ездзім толькі групамі. А так, аднаму, ехаць небяспечна. Боты з ног здзярнуць!

Ніколі я так доўга нідзе не жыў, расказвае спадар Шабовіч. Сам горад мне не падабаецца. Проста паехалі за працай. У горадзе васемнаццаць-дваццаць тысяч жыхароў. Закупы робім у суседнім горадзе Мак-Аліне. Ну, ёсьць рэстаран. А наогул дык там вельмі горача. Увесь час працуе кліматызацыя, бо інакш не вытрымаеш. Толькі за яе плацім сто долараў у месеці.

У горадзе Эдзінбургу ёсьць, аднак, універсітэт, у якім працуе жонка Святаслава Шабовіча — Люсіль Бат-Шабовіч і працаўваў ён сам шэсць гадоў. Дзяды жонкі паходзілі з волжскіх немцаў. У Амерыцы заняліся земляроб-

ствам. Жончын брат — фермер у штаце Канзас.

Хацея майму субяседніку праз пару гадоў споўніцца семдзесят (ён з 1932 года нараджэння), а за акіянам апнуўся ва ўзросце шаснаццаці гадоў, яго мова журчыць, як чыстая — найчысцейшая беларуская крыніца. Не, не забывае ён яе і ў гады бадзяння па свече, і тады, калі жыў ужо як чалавек, спакойна і ў дастатку. Толькі часам можна адчуць у яго налёт мелодыкі англійскай мовы: усё ж такі больш пяцідзесяці гадоў чалавек жыве па-за межамі сваёй Бацькаўшчыны. Я размаўляю з ім — і мне сорамна за свае паланізмы, якімі мы абдорваем нашу мову, а госьць іх праста не разумее.

Калі мы з ім размаўляем па-беларуску, я бачу, што думкамі гэты чалавек пераносіцца ў дзяцінства і адчувае сябе ізноў малым хлапчуком з-над возера Нарач. Ды і дваорадная сястра Лёля, якая прысутнічае пры нашых першых размовах, называе яго, як калісь: Славічак.

Святаслаў Шабовіч нарадзіўся ў маёнтку Марцыянова каля вёскі Дубавое ў Мядзельскім раёне. Сястра Лёля падказвае, што, калі напрамую, дык гэта ўсяго ў 6-7 кіламетрах ад возера Нарач. Але па добрай дарозе будзе чатыроццаць, папраўляе яе дваорадны брат. Дарэчы, дадае ён, мы жылі ў колішнім маёнтку сям'і Пілсудскіх, сваякоў Юзафа Пілсудскага, які нават, як казалі людзі, наведаў гэтыя старонкі.

А цяпер мы (спадар Святаслаў, ці Стэнлі, як называюць яго ў Амерыцы, ўсміхаецца сваім думкам) збіраемся з маёй дваораднай сястрой Галенай Герман са Шчэціна (з дому: Лёля Дубяга) паехаць паглядзець родныя мясціны. Яна паходзіць з Дубавога, яе бацька Канстанцін — родны брат маёй маці, мой дзядзька. Дзяячоae прозвішча маці таксама: Дубяга. І нарадзілася яна ў Дубавым.

Я паказваю гасцям кніжку Янкі Максімюка „Беларуская гімназія імя Янкі Купалы ў Заходній Нямеччыне 1945-1950”, дзе на 142 старонцы ёсць біяграфічная даведка пра былога вучня гэтай школы Алега Дубягу. Ці гэта не ваш сваяк? — пытаемся. Траюрадны брат, адказвае спадарыня Галена. У 1981 годзе я наведала яго ў Амерыцы.

І мы таксама з маёй роднай сястрой Фаніяй вучыліся ў гэтай гімназіі ў Міхельсдорфе, ажыўляеца спадар Шабовіч. Правучыліся там два гады перад тым, як выехалі ў Амерыку. Гімназія ў Міхельсдорфе аказала вялікі ўплыў на яе вучняў. Там быў нацыянальны беларускі дух, былі свае настаўнікі, якія прывівалі любоў да ўсяго беларускага. Там былі беларускія скаўты. Памятаю, як Наталля Арсеннева стварала тэатр. Памятаю шмат. Яна тады жыла яшчэ з мужам, генералам Кушалем. Як сёння, бачу той барак. Арсеннева была поўная, але не тоўстая. Памятаю Марсея Сяднёва. Люблю яго пазію:

Цюрынгія, царыца,

Зялёныя лясы.

Ніяк мне не ўпіца

Віном тваёй красы.

Вечарамі вучні спявалі беларускія песні. Там была Ала Орса. Я быў толькі слухачом.

Шкада, што Янку Максімюку не удалося пры падрыхтоўцы яго кніжкі знайсці матэрыялы пра гэтых людзей — Фаню і Святаслава Шабовіча і не змог ён змясціць у кніжцы іх біяграфічныя даведкі. Відаць, нідзе пра іх не пісалі, хацея спадар Святаслаў належала да Беларуска-амерыканскага задзіночання ў Амерыцы, заўсёды цікавіўся беларускай замежнай грамадой, хадзіў у беларускія цэрквы.

Дару яму Янкаву кніжку з надзеяй, што будзе яму і так прыемна паўспамінаць.

(працяг будзе)

Ада Чачуга

Зачараваў падляскай дабрынёй

Гутарка са спадарыня Малгажатай, жонкай Станіслава КЛІМОВІЧА, гаспадыніяй Маладзёжнага дома вандроўніка.

— Вы нарадзіліся ў Хмельне. Што можаце сказаць пра кашубскія традыцыі і мову ў часы Вашай маладосці і ў пазнейшым жыцці?

— У нашай сям'і бацькі між сабою гаварылі на кашубскай мове. Аднак да дзяцей звярталіся па-польску. Мушу сказаць, што я саромелася сваёй роднай мовы, калі паехала вучыцца ў Прушч-Гданьскі. Пазней маю душу адмяніць Стась, які, хацея не ведаў кашубскай мовы, актыўна ўдзельнічаў у жыцці Хмельна. Цяпер я спываю ў народным калектыве „Хмеляніе”, які існуе ўжо пятнаццаць гадоў. Памагаю таксама мужу Весці Дом вандроўніка.

— Дзе Вы вучыліся?

— Я вучылася ў агародніцкай школе ў Прушч-Гданьскім. Ад пачатку любіла я прыгажосць і прыроду.

— Як Вы пазнаёміліся са сваім мужем?

— Стась прыехаў у Хмельна ў 1981 годзе. Атрымаў працу настаўніка і дырэктар запрапанаваў яму кватэрку. З мужам пазнаёміліся ў Хмельне. Спадабалася мене ў ім тое, што адрозніваўся ад кашубаў. Быў чуллівым і добрым чалавекам з Падляшша. Ён закахаўся адначасова ў мене і ў наваколле. Бачыў туго прыгажосць кашубскага краявіду. Дзякуючы яму, я, радавітая кашубка, стала свядомай кашубкай.

— Вашы дочки маюць даволі арыгінальныя імёны. Хто іх прыдумаў?

— У выбары імён для Славіны і Дамрокі дапамог нам Весёлі Бэчкаўскі — сапрэдны кашуб. Прыйдзім яны з му-

Малгажата Клімовіч з дачкой Дамрокай.

жам, каб імёны былі легендарныя, кашубскія.

— Вы былі на роднай зямлі мужа некалькі разоў. Ваша вяселле адбылося ў Саколцы. Якія ў Вас склаліся ўражанні ад першай сустэречы з Беласточчынай?

— Агульна краявід быў не надта прыгожы. Ёсьць там праста „plasko”. Пабываючы там я пасмакавала новых страваў. Гэта была такая самая ежа, як і ў нас, але крыху іншы падрыхтаваная. Упершыню там ела кущю. Пачула таксама беларускую мову.

— Дзякуюем за размову.

Гутарылі: Анэта ГАЛІМСКАЯ, Паўліна ПАШКО, Магда АЎКСЕЦЯЮК, Анна ІВАНЮК, Андрэй ПАЎЛЮЧУК, Тамаш СУЛІМА, Патрыцыя КОС і Лена ГЛАГОЎСКАЯ
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

[1 ♂ працяг]

— Чаму тады Вы так моцна заангажаваліся ў кашубскую дзейнасць? Што дзень мы бачым як шмат працуеце.

— Раблю аж зашмат. Пішу найбольш лістоў у гміну. Гэтая ўся мая дзейнасць вынікае з захаплення гэтай культурай. Як настаўнік, я павінен перадаваць майм вучням пашану да спадчыны дзядоў.

— Ці тут, у Хмельне, цэнтър Вашу працу?

— З гэтым па-рознаму бывае. Звычайна дапамагаючы мне простилю людзі з вёскі і гэта найлепшыя мае сябры. Маю таксама ворагаў. Калісці адзін гмінны радны сказаў: „Co za głupek łazi po polach, dzieci od roboty zabiera?!” Аднак пасля дзесяці гадоў падзякаваў мене, што ягоны сын „выышаў у людзі”. Без такіх людзей, як Весек Бэчкаўскі, нічога тут не зрабіў бы. Вельмі заахвочвае мяне да працы тое, што цэнтър маю працу на агульнапольскім узроўні. Атрымаў я некалькі прэстыжных узнагарод. Аднак ёсьць некалькі ўзнагарод, якія хацеў бы я мець, напрыклад, медаль Столема.

— А Вашы вучні, кім яны зараз?

— Мае першыя вучні — сёння журналісты, спартсмены, турысты. Я гана-руся імі.

— Вы напісалі турыстычны даведнік па Кашубах „Cale Kaszuby w jednej tlej-scośości”. Дзякуючы Вам аднавілася слаўная кераміка Нэцляў. З якім эмта-м Вы ўсё гэта рабілі?

— Я лічу, што кашубская культура тут мусіць жыць. А каб яна жыла, трэ-

ба быць свядомым яе вартасці. Спярша трэба было пераканаць саміх кашубаў, што іхня ўзямя і культура гэта нешта вартаснае і што з гэтага можна жыць. Цяжка было намовіць кашубскага селяніна, каб пераставіў сваю гаспадарку на агратурызм, але цяпер самі бачаць, што з гэтага можна есці хлеб. Мой турыстычны даведнік быў настолькі папулярны, што разышоўся на працягу аднаго сезона. Незадоўга будзе новае выданне.

— Як Ваша жонка адносіцца да ўсіх Вашых дзеяń?

— Яна мне дапамагае. Разам прыдумваю розныя праекты. Яна мяне мабілізуе. Выгадавалася яна тут у сям'і, якая поўнасцю ўключыла яна ў кашубскія імпрэзы.

— Чым яна заваявала Ваша сэрца?

— Шчырасцю аж да болю і праца-вітасцю. Яна бачыць прыгажосць у кожнай рэчы.

— Вашы заслугі для кашубаў — надзвычайныя. Чаму тады Вы не займаецце тут ніякай пасады ў гміне ці павеце?

— Не хачу займаць ніякай вялікай пасады. Вельмі люблю працаўца, а не займацца адміністрацыяй. Найбольш мне адпавядае ў жыцці свабода думкі. Хачу быць вольнай птушкай на Кашубах...

— Дзякуюем за размову.

— Bóg zaplać.
Гутарылі: Анэта ГАЛІМСКАЯ, Паўліна ПАШКО, Магда АЎКСЕЦЯЮК, Анна ІВАНЮК, Андрэй ПАЎЛЮЧУК, Тамаш СУЛІМА, Патрыцыя КОС і Лена ГЛАГОЎСКАЯ

Літафатуна-мастаўка старонка

(485)

З аўжды паўтараў, што будзе лётаць. Здаецца — і якое тут дзіва? У дзіцячыя гады ўсе мы лётчыкі, касманаўты, матросы, ці — у самым горшым выпадку — камандзіры партызанскіх атрадаў, якія цёмнымі начамі падымалі сваіх падначаленых у бясконцы бой за праўду і за Радзіму.

З часам мроі змяняюцца, курчаща, аж зняслаўленыя з'едлівымі языкамі і рэальнасцю сыходзяць у нерэальную краіну сноў, куды толькі час-часом заўтраюць дарослыя людзі.

— Буду лётаць, як птушка, — Колька, задраўшы галаву, глядзеў у летніе неба. — Або, як вецер.

Міхась АНДРАСЮК

Колька, які лётаў

над мястэчкам

У такіх выпадках яго сябар, Пеция, прыкладваў вялікі палец да скроні, а з чатырох апошніх складваў жавае крыла, і ўсю тую аценку Колікавых планаў падмацоўваў пранізлівымі свістам. Мы згаджаліся з Пецем. Можна ж адварваша ад зямлі на самалёце, на аэрастасе, ну, няхай сабе і на крылах, бы легендарны Ікар, пра якога ў школе расказвала пані. Аднак крыліца вось так, з сябе самога? Не здаралялася падобнае ні ў нашым мястэчку, ні ў вялікіх гарадах.

— Я буду лётаць на ТУ-154, — талкова абвяшчаў Сенік.

— А я на ТУ-155, — Пеция, як заўжды, стараўся ступіць крок далей. А потым брылі мы ў гурнянскія лугі, дзе гулялі ў мяч ці ў чатырох танкістах, і калі над мястэчкам стаяла невыносная спякота, лягалі ў высокай траве і, звычайна, глядзелі ў неба.

Час вылазіла чалавека з кароткіх штонікаў, цісне яго ў доўгія нагавіцы ды ў — яшчэ даўжэйшы — ланцуг штодзённых турбот. Пеция і Сенік не стрэліся на паднебных шляхах. Напароліся на сябе пад браміскай фабрыкі, якую ў мястэчку называлі тартак. Потым сустрэкаліся там ужо на ўсё ўщиццё. Пасля працы ішлі ў бар „Экспрэс”, выпівали два-три півачкі, чарачку гарэліцы. Часам, у будні, калі іхнім жанчынам асабліва даскуляў свет, і калі жанчыны тყыа без лішніх цырымоній адпачвалі свету такі жа манетай, у такіх вось шэрэя дні чарака ператваралася ў бутлягу, а важныя мужчынскія гутаркі зациягваліся ў тхлань глыбоке ночы.

Колька паехаў быў у далёкі свет і пра яго тут забылі, тым болей, што мы ажаніца паспелі ўсе, і ўсім нашым жанчынам час ад часу здараліся благія хвіліны.

* * *

Вясна выпаўзла з пушчы белымі стужкамі анемонаў, разлілася фіялетавымі пралескамі, дзымухнула цёплым, шаўкаўствым ветрам, і нас, закарузлых у зімовым здрэнценні пацягнула, вось, на гурнянскія лугі. Няшмат засталося з прызабытага дзяцінства. Палі, якія пачыналіся тады амаль з Вжасовай вуліцы, і ператвараліся ў заліўныя лугі,

у хісткія балоты ды, абмінаючы крутымі сцежкамі Старую Юдзянку, беглі дзесьцы пад Барок, пад Пасечнікі, пад Перэева, цяперка там і сям — так сказаць — зарасталі мураванымі даміскамі.

— Жыццё прыгожае, — беларускі Гжэсь расклай на газете, здабытую на цесцах, каўбасу.

Сядзелі мы ва ўтульным закавулку, што за Старою Юдзянкаю, і гулялі ў карты; папівалі цёплае піва, гутарылі пра беспрацоўе, якое ў мястэчку пашыралася, бы інфекцыйная хвароба, не абмінаючы і нашай кампаніі. Дзень памаленьку хіліўся на заход. Верабей, што прысеў у цяністай ляшчыне, задрамаў

ад няма чаго рабіць і, страціўши раўнавагу, шлённуў на сухую траву. Падхапіўся засаромлены, паправіў дзюбаю ўскудлачаныя пёркі, разглянуўся і, супакоены нашай абыякавасцю, вярнуўся ў ляшчынавы ценъ.

— А да мяне зноў цешча звалілася, — сказаў Сенік.

Хлопцы кіунулі галовамі ў знак, што ўсё разумеюць і спачуваюць, аднак прамовіць словамі нікому не хацелася. Стомленыя цеплатою, півам і картамі, драмалі.

Сонную цішыню парушыў далікатны шорах, затым працяглы свіст паветра, быццам не верабей ужо, а нейкая большая птушка звалілася на зямлю. Хочаш не хочаш паднялі мы галовы. Атрасаўчы з пінжака нібачны пыл стаяў перад намі Колька. Стаяў і ўсміхаўся.

— А ты тут адкуль? — Пеция падняўся, прысеў на кукішкі.

— Прыляцеў. Адтуль во, — Колька паказаў на чыстае неба.

— Як гэта — прыляцеў? — цяпер і мы адзін за адным выпаўзлі з сухое травы, падыходзілі да яго бліжэй.

— Звычайна, прыляцеў і ўсё. Абяцаў жа...

— Значыць, што? Гоп-гоп, падскочы і прыляцеў?

— Ага. Не адразу, вядома. Доўгія гады цяжкай працы былі. Не верыце, га?

Мы, праўда, не давяралі Колікавым словам. Ён і здагадаўся. Таму, узяўшы салідны разбег, падскочыў раз і яшчэ раз, раскінуў далоні, левай нагою адштурхнуўся ад стоптанай травы і ўзняўся над нашымі галовамі. Закружляў па-над лугамі, над лесам, накіраваўся над мястэчка. За высокім комінам малячарні павярнуў направа, акружыў купалы новай царквы, успырхнуў над чырвонымі дахамі надлясніцтва, над Вжасовай вуліцай, і вярнуўся.

— І як? — спыталі паружавельня ад ветру ягоныя шшокі.

— Ну, нічога сабе, — пакруціў галавою беларускі Гжэсь.

— Значыць, лётаеш, — ні то спытаў, ні то пацвердзіў Пеция.

Ён не глядзеў на Коліка. Сачыў за чымсьці ў высокай траве, і адшкуаўшы, схапіў тое штосьці зубамі, сілаваўся хві-

Яўген БАРТНІЦКІ

Мне патрэбны арлінія крылы

Мне патрэбны арлінія крылы,
Каб лунаць над маёю Літвою:
Наталіўши крыніцамі сілы,
Золкам раны скрапіўши расою,
Узлящеўши імгненна ў сусветы,
І сабраўши сузор'і ў далоні, —
Непагасным святлом абагрэты,
Ix зъмясціць у радзімы ўлонні.
Каб яна спарадзіла фальваркі,
Уваскрасіла крыжы і капліцы,
Камяністыя замчычаў каркі
І магутнія съцены сталіцы.
Мой Наваградак стромкі паўстане,
Пагатоў съвіст заціхне скавышу.
Затайцца абшар у тумане,
Увабраўши адхланыне і цішу.
Зблукае чужак дзесь у полі,
Як бы хлуд, што стапталі дарога,
Застанецца пустым ён, бяз долі —
Бо вяртаеца Край мой да Бога.
Не іскрыце варожыя вочы,
Што радзіму маю спялялі...
Чорным дымам і покрывам ночы
Скрозь дыханыне шапталі, глумілі:
Не ўваскрэсніць муры анігаткі —
Твойго ўзўлёту тандэтна рата:
Азярышчам схаваны забыткі,
Ўся Літва, бы абдзертая шата.

Санкт-Пецярбург

ЮРЫЙ БАЕНА

* * *

Прымушаны маўчаць,
пяно ў душы.

Нясу ў вачах
прыпёртыя да муру краявіды.

Засланяю безабароннае,
прыніжсане.

Як крошки хлеба,
збираю роднае.

Іду.
Мінаю зло,
перасякаю межы...

Ды гэта што?
Крык чую
з Белай вејсы!..

ліну з упартай матэрыяй капсуля, плюнүү, і працягнуў Коліку сагрэту на сонцы бутэльку.

— За твой палёт! І за сустрэчу.

— Дзякую. Але — самі разумееце, калі лётаю — не п'ю. Нават піва. А зрешты, — паглядзеў у неба. — Позна ўжо. І на вецер паказвае. Дзьмухне — не палляціш. Упоцемкі таксама ж...

Маўчалі мы. Бываюць людзі, якіх сустракаеш штодзённа і нагаварыща з імі не паспееш. Бываюць і іншыя, стрэнеш такога раз у гадоў дзесяць і адно, што табе прыходзіць на думку, — гэта маўчанне.

— Ну, хлопцы, мне пара. Справы чакаюць, — як і раней узяў ён шпаркі разбег, адштурхнуўся, праз хвіліну бачылі мы на фоне чыстага неба зялёны пункт, а потым зелень Колікавага пінжака злілася з маёвым блакітам ды зікла.

— Паляцеў, — беларускі Гжэсь скажаў тое, што і так усім было вядома.

— І х...з ім, — груба падсумаваў Сенік.

Міра ЛУКША

Сад

Садзіў дзед сад.

Як дрэўцы, што садзіў іх, малады.

... Ці помню?

Я ўся ўспаміnam,

Як цень ад хмары, што пльве
на ўсход,

усё вечна, па-над нашым домам,
што ставіў дзед, стагоддзя сведка.

Сплялі карэнні дрэў

Пракопаў чыгун,

кавалак Янавага плуга,

жалезіва ад ровара і санкаў,

відэлец алюмініевы Тэклі,

анучку ад сукенкі Любы,

гузік счарнелы Mітруковае кашулі,

грош што згубіў Iван з пахмелля.

І блякла кожны год цвітуць нарцысы,

лілея пахкая, цюльпан і ружса.

Старэ сад у одуме ў атачэнні сліваў.

Забуду сад і я,

і сад мяне забудзе.

Пакіну сад і я,

і сум сабе пакіне сад.

Па асфальце ступаюць людзі.

На сцежцы каменъчик закоціца

ў сандал

камусыці, каб прыстаў за плотам

і дрэва ўбачыў,

з якога яблыкі ў вочы ўсё глядзяцъ

і выглядаюць тых хто ёсць

у вечнасці ўсёбачнай,

адкуль раса, сляза і пот касца.

Астаўся сад на картах

пазначаны,

там і будзе,

калі падступіць пушча пад паркан.

Груша слязою захлынецца.

Атнонаўка ўдарыцца ў зямлю.

Кроў выступіць як сок на камені,

і пусціць паасткі парог

дома ў абдымках дрэў.

— Вось табе і лётчык. Ветру байца, цемры байца, піва байца, — Пеция ўліваў у сябе апошнюю бутэльку.

Па-над гладкай кругласцю цёмна-карычневага шкла спаглядаў у пустое неба. А можа так толькі, для выгоды, дзеля спрайнейшага апаражнення сагрэтай у сонцы пляшкі, адкінуў назад галаву, ды зусім і не сачыў за лётчыкам у зялёным пінжаку?

— І не пагаварылі. Цікава, вось, што там у Коліка. Жонка, дзеци, — пашкадаваў той Гжэсь.

— Якая тамака жонка! Патрэбны каму такі цудак?

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

З дзяцьмі стаяць: Ева Мураўская (выхавацелька II „б”), Наталля Латушка, Збігнёў Клімович (дырэктар ПШ № 4), Галанта Кузміцкая (выхавацелька I „а”), Ева Данейка (выхавацелька III „ц”) і Аліна Ваўранюк (настаўніца беларускай мовы, методык па пачатковым навучанні).

Вясёлае развітанне

Яшчэ раз заваявалі сімпатию публікі — малодшых сяброў, бацькоў, настаўнікаў і журналісташ — навучэнцы Аліны Ваўранюк, вучні ПШ н-р 4, якія ходзяць на беларускую мову.

Прадставілі яны спектакль „Гульня ў сонную каралеву”.

— Спектакль рыхтаваўся ў атмасферы сакрэтнасці. Толькі ў апошні дзень дзеци „пусцілі фарбу”, бо нехта выгаварыўся малодшай сястры, — заяўлялі сабраныя бацькі.

Спектакль прыемна паразіў сабраных. Дзеци паказаліся як здольныя і таленавітыя акцёркі і акцёры. Падабаўся пераіначаны сцэнарый казкі „Прыгажуня ў сонным лесе”, рэвізіты, касцюмы ў чорна-залатых колерах.

— Найбольш смяшылі мяне слоўы пастаноўкі, — згадвае Алеся Максімюк, якая іграла ролю Карапевы-маці. — Мне трэба было сказаць „Каралю” (Міхасю Каліне), што хачу мець з ім дзіця!

Алеся замест карапеўскага скепт-

ра трymала ў руках валок, ды бойка ім паслугоўвалася. Прынц (Караль Заборскі) пакуль пацалаваў сваю Прынцесу (Анню Яканюк), мусіў прыбраць увесь двор пыласосам.

У канцы ўсе акцёры атрымалі гучныя аплодысменты. Усе дзеці, якія ходзяць на беларускую мову атрымалі ў падарку кашулькі з беларускім матывам. Узор для іх прыдумала настаўніца з беларускага садка Ева Гняздоўская.

Беларускія кніжкі падарыў дзецим консул Рэспублікі Беларусь у Беластоку Павел Латушка. Уручыла іх Наталля Латушка, жонка консула.

Таксама са словамі падзяякі настаўнікам і дырэктару Збігневу Клімовичу выступіў паэт Віктар Швед. Дачушка паэта, Наталька, ужо трэці год вывучае беларускую мову.

Як гэта ў традыцыі канца навучальнаага года бывае, настаўнікі атрымалі процыму кветак. Аліна Ваўранюк працуячы ўжо трэці год у Беластоку не страціла ні аднаго вуч-

ня. З верасня прыйдуць чарговыя выхаванцы беларускага садка.

ЗОРКА
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Чым пазней, тым весялей

На другі дзень Сустрэч „Зоркі” — 8 чэрвеня г.г. усе ўдзельнікі журнالісткіх варштатаў прачнуліся рана, хаця былі вельмі стомлены. Пасля снедання амаль усе маладыя журнالісты пайшли на экспкурсію па гэтым цудоўнай кашубскай старонцы. Убачылі мы, між іншым, касцёл, пошту, Гмінны асяродак культуры. Пасля шпацыру ўсе адпачывалі на ложках. Некаторыя дзяўчата праводзілі свой вольны час у „будках” зробленых з пледаў, якія закінулі на двухпавярховыя ложкі. Перад поўднем мы павандравалі ў мясцовую школу. Там глядзелі фільм пра Хмельна і выслушалі дзве легенды пра мясцовасць. Пасля з’елі абед у „Хлопа”. Аднак найцікавей было вечарам. У час вечарыны мы разучвалі кашубскую песню. Самі вучылі нашых кашубскіх сяброў беларускіх народных песен. Калі сцямнела, нас папрасілі выступіць з канцэртам беларускіх песен. Спявалі госьцям нашага гаспадара — мясцовым уладам, якія смажылі каўбаскі. Пасля канцэрту празяблыя і сонныя хутка схаваліся пад пледы.

Юстына ВЫШКОЎСКАЯ
„Сустрачанская”

Дзеткі атрымалі кашулькі, цукеркі і кніжкі.

Польска-беларуская крыжаванка № 27

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклеенымі кантрольнымі талонамі) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Cecha	▼	Byk	▼	Kokarda
Rybak				Wieloryb
Syn	►			
Fakt				

Адказ на крыжаванку № 23: Кум, мір, марафон, намова, кніга, пара, каса. Манга, ліра, рамка, фон, Новік, нага, Ас, мама.

Узнагароды, запісныя кніжкі, выйграблі: Павел Герасімюк з Махната-га, Эля Ляшкевіч з Гайнайкі, Ева Казлоўская з Бельска-Падляшскага і Юстына Гацута з Трынітэ. Віншуем!

А настаўнікі заслужылі на кветкі.

Рэдакцыя „Сустрачанскай”: Паўліна Петручук, Бэата Тамашук, Мажэна Жменька, Юстына Вышкоўская, Кася Ярашэвіч, Галіна Бялькевіч, Наталля Кандрацок, Жанэта Роля.

Сфінксы без таямніц

„Жанчыны гэта сфінксы без таямніц”, — сказаў Оскар Уайлд. Можам гэта аднесці да сучасных дзяўчат, нібы „салодкіх ідыётаў”, а сапраўды істот з багатым нутром і псіхікай. Назіраць за гэтым можна на Сустрэчах „Зоркі”, асабліва на XIX у Хмельніце. Было нас толькі дваццаць, хлопчы ўж трох. Усё аднак было цудоўнае і непаўторнае. Хлопчы, не думайце, што мы не ўмеем без вас жыць! Мы не з'яўляемся, так як вы, „Ляваністамі” і ўмеем жыць у рэальнасці.

На другім паверсе асяродка адпачынку жылі „дрэсяжы-жэлюсі”. Ноччу мы безабаронны і былі вымушаны слухаць „Лявонскія” малітвы і рытуальныя танцы зялённых чарвякоў у сваіх каконах. На шчасце дзяўчаткі — гэта дзяўчаткі! Не далі сабой маніпуляваць. Як сустрачанская большасць, знайшлі сваё шчасце над возерам. Блакітныя азёрныя хвалі свяцілі, як вочы цудоўных кашубаў, якія не маглі паўстрымацца ад кампліментаў у адрас

прыгожых сустрачанак. Як гавораць, „жанчына пераменная”. Вядома, бываюць лепшыя і горшыя дні... Так было і цяпер. Пачатковое „ідыятычныя” паводзіны, „дурныя” анекдоты і выступленні, абярунуціся ў сур’ёзныя размовы. Цікава чаму? Можа гэта ўплыў кашубскага мікрораклімату або возера, а можа людзей — прыстойных і сардечных кашубаў... Нашы новыя сябры: Марк (прэзэнцыя: Рыкі Марцін), Рафал (Том Круз), Роберт (Дэйвід Бэкхам) перамаглі ўсіх! Дзякуючы ім мы сталі лепшымі, больш сур’ёзнымі і больш цікавымі для іншых. Аднак мужчынская зайдзрасць не ведае меџаў. Суседзі з другога паверха ложкай аж чырванелі: гэта не ад сонца, а ад зайдзрасці. Падобнымі да іх былі б нашы сяброўкі з класа, калі б пабачылі нас з гэтымі „алімпійскімі багамі”. На жаль, не вытрымалі нашы фотаапараты і, як на злосць, у гэтай важнай хвіліне, не спрацавалі.

Мажэна Жменька
„Сустрачанская”

* * *

Нямы фільм майго сэрца.
Паломіць крык прагі.
Заблытаныя роздумы.
Што ніколі не стануць словамі.
Спынены дотык апакаліпсіса.
Не дае забыцца пра цябе.

* * *

Мелодыя захаплення.
Скрывана чарамі позірку вечара.
І мы ў браме шчырасці і трывогі.
У цяні харомаў прабачэння.
Простыя слова — ініцыялы мовы.

ЖАНЭТА

* * *

На могільніку слёз
Адзінокія душы
Шукаюць ружай...
Беззаганна белых...
Павіслых на сэрцы з дроту
Шукаюць памёrlай у сталіцы
кахання

Долі...

Зіхатлівия яркім святлом
Спічастыя лямпёны
Намячаюць каханкам
Дарогу на вечную любоў
У блакітнай гандоле...

Мажэна М.

Клімат Сустрэчаў

Сустрэчы „Зоркі” адбываюцца ўжо ад шасці гадоў. Пракацілася праз іх многа хлопчы і дзяўчат. Некаторыя былі толькі адзін раз, іншыя прыязджалі і прыязджаюць. Варштаты маюць свой клімат. Пакуль яго не адчуеш на сабе, Сустрэчы не будуть Сустрэчамі. Некаторыя ўдзельнікі з першага разу яго адчуваюць. Іншыя патрабуюць крыху больш часу. Так было са мною. Здаецца толькі цяпер я зразумела, у чым тут справа. Сустрэчы „Зоркі”

— гэта праца і гульня. На Сустрэчах многа я навучылася. Не толькі пісаць, але і жыць у гурце аднагодкаў. Дзякуючы Сустрэчам лепш разумею равеснікаў. Атмасфера сярод удзельнікаў вельмі прыязная. Аднак Сустрэчы, як усё ў жыцці, не зусім дасканалыя. І тут здараютца спрэчкі і малыя непрыемнасці. Аднак усё гэта складаецца на цудоўны клімат Сустрэчаў.

Цаліна Глагоўская
„Сустрачанская”

Гімназістка сярод скінаў

Цаліна ГЛАГОЎСКАЯ — гімназістка з Гданьска і сяброўка Сустрэч „Зоркі”. Цаліна з'яўляецца цікавай індывидуалкай. Жыве ад нараджэння ў Гданьску. Спецыяльна для нашай газеткі Цаліна згадзілася даць інтэрв'ю.

Адкуль паходзяць твае бацькі?

— Мама нарадзілася на Беласточчыне, а тата ў Пшчулках ля Гданьска.

Дзе яны пазнаёміліся?

— Яны пазнаёміліся ва ўніверсітэце ў Варшаве.

Ты добра размаўляеш на беларускай мове. Адкуль ты ведаеш гэту мову?

— Ад бацькоў мае мамы. Мама таксама размаўляе на гэтай мове.

У цябе ёсьць дзядуля і бабуля на Беласточчыне?

— Так, у Ярылаўцы, гэта каля Бабруйск.

Часта іх наведваеш?

— Езджу да іх на канікулы і на святы.

Говорыш з імі, вядома, на беларускай мове?

— Так.

Ты любіш праводзіць час у іх?

— Так, я вельмі люблю там побываць.

А што табе там найбольш падабаецца?

— Людзі, іх традыцыі і песні.

А дзе ты хацела б жыць — у Гданьску ці можна на Беласточчыне?

— Хіба, у Гданьску. Тут жа мае сябры і сям'я. У мяне, пакуль што,

няма планаў на будучыню. Але нічога, хто ведае, што прынясе нам жыццё.

Вучыся ў польскай школе, у якой большасць вучняў рымска-каталіцкага веравызнання. Ці не адчуваеш дыскрымінацыі?

— Не. Mae сябры вельмі талерантныя. Яны прывыклі, што я вызнаю іншую рэлігію.

Ці твае аднагодкі здзіўляюцца, што ўмееш гаварыць на беларускай мове?

— Здаецца, што не.

Гданьск, гэта вялікі горад. Ці можна тут сустрэць нейкія мадэжэнсныя субкультуры?

— Такіх груп у нас многа: скіны, дрэсяжы, можна таксама сустрэць скайтаў, графіцяжаў і панкаў.

Ты з'яўляешься членам нейкай групы?

— Я? Не!

Што ты думаеш аб прыналежнасці да такіх груп?

— У мяне сябры з розных асяроддзяў. Люблю аднак іх усіх, нягледзячы на іхныя погляды.

Ці на тваю думку цяжка знайсціся маладому чалавеку ў сучасным свеце?

— Здаецца, што не. Моладзі заляжыць на сваіх каштоўнасцях і поглядах, а ў дарослым жыцці справа ў грашах. Аднак, галоўнае ведаць, чаго чалавек хоча ў сваім жыцці, тады праз жыццё ўжо лёгка пройдзе.

Гутарыла Жанэта Роля

Двухпавярховыя ложкі — ідэальны рэквізіт для радасных здымкаў. Цаліна Глагоўская (з місікам на галаве).

* * *

хвалі плытуць

як мае думкі — заўсёды ў даль
наш бязмежны свет

нашае вымытае

слёзамі роспацы — шчасце

усё мінула

аднак усё перад намі

чакаем сябе ўзаемна

мой каханы

прабач

яшчэ ёсьць час

мае час...

да канца нашага свету

Кася Ярашэвіч

ГАЗЕТА

У НУМАРЫ

• Сфінксы без таямніц

• Гімназістка сярод скінаў

• Ніпарэйка з беларускім „Сустрэчам”

• Пазэд

• Гільбінічныя!

СУСТРАЧАНСКАЯ

Паэтычны арнамент купальскіх абрадаў

Адно з найстарыгітнейшых і любімых у народзе святаў — Купалле. Гэта свята вяршыні лета, росквіту прыроды, выяўлення яе магутных сіл, а таксама ў гонар сонца, якое ў гэты час дасяга-ла свайго апагею.

За дзень або два да Купалля моладзь дамаўлялася, што браць з сабою. Дзяўчата і маладзіцы звычайна неслі закуску, хлопцы — пітво, а ўсё на хвалі і мелодыі купальскай песні, якая заклікала ўсіх ісці на гулянне. Вечарам распальвалі вогнішча, рассаджваліся на вокал і наладжвалі баліванне ў гонар Купалінкі. Спявалі купальскія песні, веселіліся, танцавалі. Ладзілі вакол агню карагод і выбіралі Купалінку-Ляўоніху, галасістую пявшую, гарэзлівую танцорку, працаўтую прыгажуню, якая ўмее кахаць, шумна святковаць. Щодзя-ра на дабрыню, пачастунак, добрая гаспадыня, маці. Такі багаты і шмат-гранны вобраз Купалінкі бачым у ма-стацкім ткацтве, вышыўцы. Купалінка

паказана ў танцы з „рукамі ў бокі”, або ўзнятымі ўгору.

Тут жа і вянок, якім дзяўчата гадаюць на вадзе возера ці рэчкі, кідаючы туды вяночкі, а хлопцы даставалі іх. Бывала, што дзяўчата кідалі свое вянкі ў агонь, а той з хлопцаў, які ўпадаў сабе адну з маладзіц, стараўся выхапіць вянок, дэмантруючы моц кахання. Вянок на галаве быў выяўленнем сімпатыі, павагі да чалавека. Яго надзвалі ў купальскім карагодзе на галаву Купалінкі ці Лады, адзначаючы гэтым лепшую дзяўчыну. На тканых і вышываных вырабах купальскі вянок уяўляе сабой досьць складаную дэкаратыўную кампазіцыю. У цэнтры — восьміканцовая разетка, навокал кветкавая гірлянда. Іншыя матывы таксама нясуць падобную сэнсавую нагрузкую. І так, крыжык у цэнтры разеткі ці кветкі ахоўвае таго, хто носіць вянок. Ромбікі, раскіданыя на палотнішчы на думку мастрых — свячаны хлеб або

каравай, якім бацькі бласлаўляюць дачку на замужжа. Матыў вянка зіха-ціц усімі колерамі на мастацкім творы, каб нагадваць жывыя кветкі з купальскіх вянкоў.

У Купальскую ноч збіралі зёлкі, ве-рачы ў іх магічную сілу. Апоўначы са-мия адважныя ішлі шукаць папараць-кветку, пры tym марылі пра самае запаветнае. Зёлкі сушылі, клалі за абразы, назапашвалі як лекі ад хвароб. Як вядома, найбольш паэтычным і чароўным сімвалам Купалля здаўна была та-ямнічая кветка-папараць. Шукаць начу папараць-кветку неабязважкова. Жаданай мары можна дасягнуць і тады, калі вышыем гэтую кветку на ручніку. Відаць, таму трапляліся ручнікі з гэтым матывам. Бывае ён моцна стылізаваны.

Купальская матывы.

Амаль геаметрычны, але лёгка пазна-вальны, або амаль натуралістычны. Крыжык над кветкай абазначае та-емны скарб. На ручніках давялося бачыць усю атрыбутыку Купалля. Трава май-стрыхамі бачылася ў выглядзе галінкі з трывма кветкамі, паколькі яе збиралі на трывма канкрэтныя мэты: на вянкі, варажбы і лекі.

Купальскую паэму вышыла на ручніку Н. Вальковіч з Лідскага раёна (Беларусь) (іл. 1). Тут мы бачым усе атры-буты свята; Купалінка ў танцы, купальскі вянок з падвязанай знізу стуж-кай, чым адрозніваўся ад звычайнага, купальская трава з трывма кветкамі, і агонь. Паводле павер'яў купальскі агонь меў чароўную сілу. Калі на ім дзяўчына спальвала волас каханага, той адказваў ёй узаемнасцю. У трады-цыйным народным мастацтве вышыў-кі ці тканых вырабаў купальскі агонь паказаны быў у выглядзе раслінных па-расткаў з кветкамі на канцах і зоркай у цэнтры.

*Ой рана, рана ды на Яна
ды ўся зямля дрыжала з Купалля
ды лясы звінелі, як мы пелі,
сяло разлягалася з музыки*

(іл. 2 — *Tygodnik Ilustrowany z 1884 r.*)

Купальская традыцыя вельмі ста-рыйная. Як каляндарнае азначэнне ча-су ўпамінаецца купальскае свята ў ста-рыйна-беларускіх граматах XIV-XV ст. Як няраз казалі „на Купалія ўсё можна”, „на Купала ўсё прапала”. Нез-дарма купальскія язычніцкія гульні хрысціянскія святыя называлі д'ябаль-скім і таму на працягу некалькіх ста-годзій імкнуліся падмяніць культам Іаана Прадцечы. З часам у назве свята, песнях, з'явілася здононае імя „Іван Купала”.

Івона МАРЦІНОВІЧ

Народныя фэсты БГКТ

Праходзіць вясна, наступае кален-дарнае лета. У гэту пару звычайна адбываюцца народныя фэсты, ладжа-ныя Галоўным прайленнем БГКТ сумесна з уладамі паасобных гмін, якія аказваюць грашовую падтримку ў правядзенні шматлюдных белару-скамоўных мерапрыемстваў.

У суботу і нядзелью (17 і 18 чэрвеня) фэсты адбыліся ў Саколцы, Новым Двары і Дуброве-Беластоцкай. На фэстах гасцінна выступіў ансамбль песні і танца „Стрэчанне” Мазырскага Палаца культуры нафтаперапрацоўчага завода пад кіраўніцтвам Ніны Капус-ціны. Усе члены гэтага калектыву вель-мі прыгожа спяваюць, іграюць, танцу-юць, выклікаючы ў гледачоў захапленне. Ва ўсіх фэстах браў удзел наш беларускі паэт Віктар Швед.

Саколка

Была суботняя паслябедзенная па-ра з халодным надвор’ем, парою імжыў дожджык. Але, нягледзячы на дрэннае надвор’е, пад кінатэатр прыбыло шмат людзей. Беларускі фэст адбываўся ў рамках трохдзённага святкавання „Дзён Саколкі”. У ходзе канцэрта з пра-мовамі выступілі бурмістр горада Станіслава Казлоўскі і старшыня Сакольскага аддзела БГКТ Сяргей Крышань. Апрача ансамбля „Стрэчанне” выступілі хор БГКТ „Крыніца” з Беластока, гурту „Аўтограф” з Бельска-Падляшскага, „Ас” з Беластока і польскі хор з літоў-скага мястэчка Салечнікі.

Новы Двор

У Новым Двары канцэрт адбыўся ў мясцовай святыні. Тут апрача ансамбля „Стрэчанне” прысутных рада-ваў „Расспяваны Гарадок” пад музич-ным кіраўніцтвам Сцяпана Копы, які

не толькі кіраваў, але таксама высту-піў у ролі саліста ў жартоўнай песні „Як цудоўна меці жонку”. Салісткі Марыя Врублэўская і Ірэна Паўлючук так-сама заваявалі прыхільнасць публікі. Гэтае ж трэба сказаць і пра выступленне маладзёжнага хору „Каласкі”, які працуе пад мастацкім кіраўніцтвам Алы Каменскай. Яна дасканала спявае і як салістка, і ў дуэце са сваім сынам Давідам Дубцом. Уздельнікі канцэрта з'яўлялі, што яны вельмі любяць беларускія песні і такія мерапрыемствы не-абходны ім для раўнавагі душы.

Дуброва-Беластоцкая

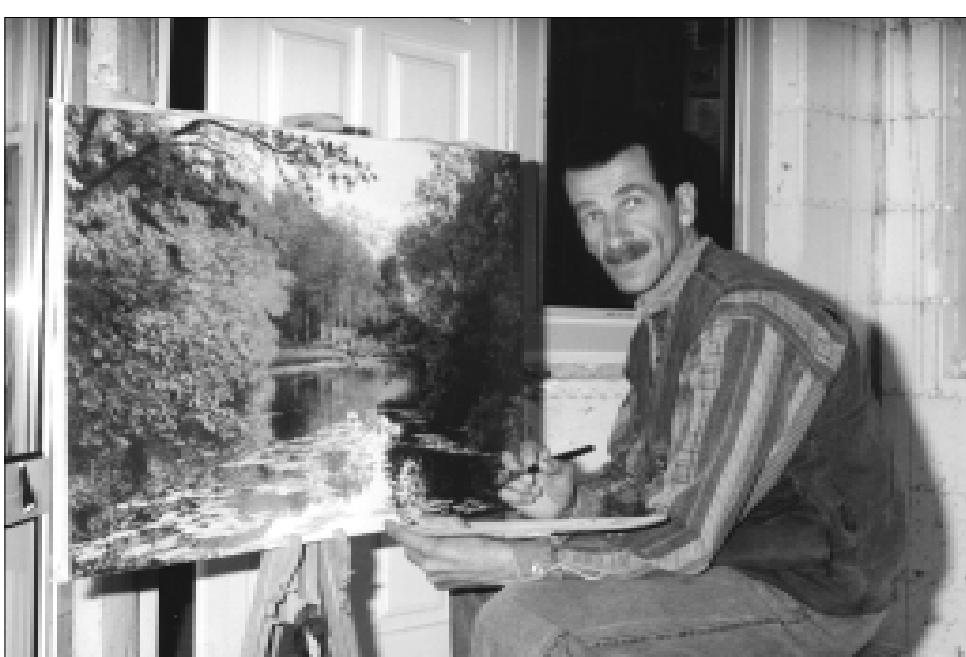
У Дуброве беларускі народны фэст адбыўся ў мясцовым амфітэатры. Асаб-ліва хочацца падкрэсліць тое, што тут самадзейнікі сустрэліся з вялікай сардэчнасцю з боку дырэктара ГОКу Лілі Александровіч і працаўніка ГОКу Яніны Крагель. Канцэрт па-майстэрску распачаў ансамбль „Стрэчанне”, затым Славамір Трафімюк, кіраўнік гурту „Ас”, заклікаў прысутных да танцаў пад меладынія песні. Публіка асаб-ліва ўспрыняла песню „Матулі-ны руки” у выкананні калектыву „Рас-спяваны Гарадок” і сольныя нумары Алы Каменскай.

Ансамбль „Стрэчанне” прывёз з са-бою народныя вырабы з керамікі і са-ломы, якія можна было паглядзець і набыць.

А Валянціна Ласкевіч, так як на ўсіх ранейшых канцэртах, сардэчна дзяка-вала мясцовым уладам, спонсарам і арганізаторам, у tym ліку і старшыні Дуброўскага аддзела БГКТ Аркадзю Суліме, дзякуючы якім беларускія ме-рапрыемствы маглі адбыцца.

Міхась Хмялеўскі

Рыбаковы пейзажы

Славамір Рыбак настаўнічае ў Пачатковай школе ў Нурцы-Станцыі. Маляваць пачаў у свае студэнцкія гады. Найбольш часу прысвячаў гэтыму любімаму занятку у час летніх канікул. Гэтак бывае і цяпер. А малю ўжо 20 гадоў, перш-наперш пейзажы Падляшша.

Малюнкі С. Рыбака поўны настрою, для прыкладу: з асеннім пейзажам, з задуменнымі лясными палінамі, ціхай ракой, бярозамі. Жывапіс яго вельмі паэтычны, насычаны лірызмам.

Славамір Рыбак зачараўвани прыгажосцю прыроды. Намаляваў ён: „Да-лінія Арлянкі”, „Белавежскія пейзажы” (цикл), „Ёсць яшчэ такі пейзаж”,

„Асення мары”, „Веснавыя страфы Падляшша”.

Мастак-аматар найперш вышукоўвае самыя прыгожыя пейзажныя матывы, якія потым кожнага гледача яго-ных палотнаў прыводзяць у захапленне. Глядзіш і сэрца пачынае біць мацней у грудзях. Артыст выбраў сабе та-кі стыль і не мянья свайго мастацкага накірунку. Яго мастацкія выстаўкі можна было глядзець у Беластоку, Белавежы, Бельску-Падляшскім, Драгічыне ды ў Гдыні. Уздельнічаў ён, між іншым, у „Агліядзе мастацкай творчасці '95” у Беластоку і атрымаў вылучэнне I ступені.

Тэкст і фота Янкі Целушэцкага

Глядзе́ць нам на поўнач ці на поўдзень?

У чацвер, 1.06.2000 г. другая праграма TVP а 17⁰⁰ гадзіне паказала рэпартараж Рамана і Галіны Васілюкоў „Wolam — Atos Pólnoc — historia klasztoru pod wezwaniem Przemienienia Pańskiego”.

„І тчэ забыўшыся рука
Сярод пярсідскага узору
Цвяток радзімы васілька”
(M. Багдановіч)

Вось вам прыклад, як чалавек спаткаўшы нешта новае, незразумелае старавацца падцягнуць тое да ведамага: тыднёвік „Antena” перакруціў назуву манаstryра на Wolam, а трэба па-расійску напісаць Валаам а па-фінску — Valaamo.

Усё ж такі можна было захапіцца мастацтвам фільма і tym, што зрабілі яго... праваслаўныя ў Польшчы. Адным словам зараблі яны не на пяцёрку, а на шасцёрку. Толькі адно можна ім паставіць у закід, што яны далі за-галовак Афон Пойначы, бо гэта перавелічэнне, значыцца, форма хлусні.

Пачнем палеміку з таго, што вялікі міжваенны мітрапаліт Дыянісій (Валядынскі), які нарадзіўся у Муране (Расія), а памёр на руках а. прафесара Георгія Клінгера на Волі ў Варшаве 15.03.1960 г., будучы карэнным расіянінам — паўтараў усё жыццё: „Калі хочаш пазнаць праваслаўе, тады едзь у Грэцыю”. Калі б ён быў старонікам кумаўства, сказаў бы: „Едзь у Пецярбург, Москву або Кіеў...”

Вось розніцы паміж Афонам і Валаамам.

1) Афон — паводле традыцый — за-снавала Сама Божая Маці, а Валаам — двух манаҳаў.

2) На Афоне першапачаткова было каля 100 (сто) манаstryроў, а па Валааме куды менш. Яшчэ сёння там

над Эгейскім морам асталася 20 манаstryроў.

3) Афон міжнародны, бо там стаяць расійскі, грузінскі, румынскі, сербскі ды балгарскі манаstryры. Значыцца там гучыць мова царкоўна-славянская, грузінская, румынская і перад усім у бальшыні — грэчаская.

4) Афон гэта сусветна вядомы цэнтр пісання ікон.

5) Там безліч бясцэнных рукапісаў на пергаментах.

6) Афон гэта рассаднік місіянераў для іншых краін, напрыклад, святы Максім Грэк на Русі.

7) Афон з палітычнага пункту гледжання — адзіная на свеце рэспубліка манаҳаў і цяпер мае яна аўтаномію.

8) Жанчыны могуць ехаць на Валаам, а на Афон — не.

9) Пра Афон выдадзена шмат кніг на розных мовах, а пра Валаам мала што ў Еўропе ведае.

Для выдавецтва „Братчык” у Гайнаўцы будзе цікава пачуць, што на Валааме выдрукавалі перад вайной на расійскай мове манаграфію пра Ісусаву малітву.

Хто хоча прачытаць кароткі артыкул пра Афон, хай у бібліятэцы заглянё ў часопіс „Problemy” (1984, № 6, с. 54) і прачытае артыкул: „Stolica Orechovi-са leży w drugiej Jerozolimie”.

А каб нам стала сорамна, скажу, што каля 1905 года адзін езуіт (так!) выдаў на польскай мове ілюстраваную манаграфію пра той жа Афон. Экуменістам будзе прыемна дазвацца, што на Афоне перад Вялікай Схізмай (XI стагоддзе) дзейнічаў манаstryр і бенедыктынцаў. Чаму дасюль праваслаўныя не ўмелі як трэ паказваць сваіх козыраў? Апошні званок, каб пра будзіцца.

(pr)

„Не забывай”

У малой галерэі Гайнаўскага белліцэя працуе выстаўка фатаграфій Славаміра Куліка, настаўніка Пачатковай школы ў Дубічах-Царкоўных і белліцэя, пад загалоўкам „Не забывай”. Ужо шаснаццаты раз ладзяцца ў ліце мастацтві выстаўкі, у гэтым ліку сёмы раз фатаграфій, звязаных з Гайнаўчынай. Выстаўкі арганізуе гайнаўскі мастак Віктар Кабац, які на гэты раз паказаў фатаграфіі сябры Рэгіянальнага цэнтра творчай інтэграцыі „Дубовыя гронды”. Цэнтр, які паўстаў у сакавіку гэтага года і дзейнічае пры Гарадской бібліятэцы, пачаў супрацоўнічаць са школамі прапануючы ім мастацтвую адукацыю.

На выстаўцы ў белліцэі можна ўбачыць здымкі праваслаўных цэркваў, капліц, прыдарожных крыжоў, жыллёвых дамоў, помнікаў архітэктуры і прыгожых краявідаў вёсак Дубіцкай гміны. Выстаўка накіравана да маладых людзей, якіх могуць зацікавіць прыгожыя краявіды або забытые помнікі архітэктуры.

— Найбольш люблю фатаграфаваць прыроду, цікавыя здарэнні і помнікі архітэктуры, якія хутка драхлеюць і зникаюць з нашага краявіду, — кажа Славамір Кулік, які пачаў рабіць здымкі яшчэ ў шостым класе пачатковай школы, прывёзшы з Сібіры фотаапарат „Чайка”.

Славамір Кулік на выстаўцы ў белліцэі.

У рамках Дзён Беластока

Дзіцячыя спевы

Спяваюць „Лісічкі” з Ласінкі. Дырыгуе матушка Аліна Кос.

Каму не мілы дзіцячы шчыры голас! Сёлета ў рамках Дзён Беластока 18 чэрвеня адбыўся ў саборы св. Мікалая канцэрт царкоўнай музыкі ў выкананні дзіцячых хораў.

Чистыя, празрыстыя гукі нескажаных ніякім манерамі дзіцячых спеваў напоўнілі а 15-ай гадзіне сцены сабора св. Мікалая.

Выступіла пяць хораў:
хор царкоўнага Брацтва Трох Свя-

што каля Пскова. Дваццаць чалавек прыехала ў Беласток на двухтыднёвы адпачынак па запрашэнні Брацтва Трох Свяціцеляў у Беластоку. Звярніце, калі ласка, увагу на гэтых дзетак, якія так уважліва слухаюць сваіх замежных сяброў. Гэта (злева) Лёша Яромін, Міша Дубаў, Юра Дармідонаў і Саша Чэкан.

Ада Чачуга
Фота аўтара

Яны прыехалі сюды ў госьці з дзіцячага дома ў Пячорах, што каля Пскова.

ціцеляў у Беластоку, дырыжор — Анна Макац,

дзіцячы-маладзёжны хор Ваккрасенскага прыхода ў Беластоку, дырыжор — Іона Раманчук,

дзіцячы хор прыхода св. Юрія ў Беластоку, дырыжор — матушка Міралава Ціханюк,

дзіцячы хор прыхода св. Мікалая ў Беластоку, дырыжор — Анна Макац,

дзіцячы хор „Лісічкі” з прыхода св. апостала Якуба ў Ласінцы, дырыжор — матушка Аліна Кос.

Людзей быў поўны сабор.

На канцэрце прысутнічалі таксама запрошаныя госьці, у тым ліку консул Рэспублікі Беларусь Павел Латушка з дачушкай Янай.

Арганізаторам канцэрта было царкоўнае Брацтва Трох Свяціцеляў. Вёў канцэрт Славамір Назарук.

Былі на канцэрце і госьці з-за мяжы — дзеткі з дзіцячага дома ў Пячорах,

Канцэрт вёў Славамір Назарук — старшыня Брацтва Трох Свяціцеляў.

Працавала я з малку

Пра вайну і ткацтва расказвае
Вольга ФЕДАРОВІЧ — жыхарка Орлі,
ураджэнка Дубяжына.

Вольга Федарович за кроснамі.

У час нямецкай акупацыі забралі мяне на прымусовыя работы. Папала я ў другі тур. Аб тым каго паслаць вырашаў солтыс, а ён у нас быў нядобры. Заўпарціўся і назначыў мяне, трывнаццацігадовую дзяўчынку, і старэйшага брата. Міхал дамоў ужо не вярнуўся, засталася па ім толькі фатографія.

Ва Усходній Пруссіі правяла я трывады. Працавала ў баўера Франца Штанкіна на калёні Іглатай за Ольштынам (павет Гуштат). Баўера ўзялі на фронт і гаспадаркай тады стала кіраваць ягоная цешча. Працавала нас пяць прымусовых рабочых, у тым ліку былі ўкраінец, французы і беларусы, адзін з-пад Пружан. Да-глядалі мы 15 кароў і 8 коней. Мне, непаўнагоддзені, плацілі 12 марак, а астатнім 24-36 марак — у залежнасці ад віду работы.

Калі набліжаўся фронт, гаспадыня ўцякла. Відаць, баялася, што мы зробім данос на яе, бо кепска яна да нас ставілася. Памятаю, што калі кабыла мела жарабіцца, яна мяне, дзециука, паслала зімою апоўначы да іншага гаспадара, які жыў некалькі кіламетраў далей. А мне трэба было праходзіць праз нямецкія пасты. Гэты гас-

падар аж за галаву скапіўся, калі мяне пабачыў.

Саветы сталі прымусовых рабочых автаваццаць у тым, што яны пасваёй волі сюды прыехалі. Нашу группу спынілі каля Ольштына. Двое п'яных салдат на матацыкле палічылі нас уласаўцамі і хацелі расстраляць. На шчасце над'ехаў другі матацыкл з афішарам, які разбройніців, а нам назначыў правадніка, які вярнуў нас у Ольштын. Адтуль я і дзве дзяўчыны пайшлі цераз Граева ў Беласток. Тут знайшла я сваю цётку, якая дала мне гроши на цягнік у Бельск. Адтуль пешшу па Кляшчэлеўскай шашы пайшла я ў Дубяжын. Па дарозе сустэрэла свайго бацьку, які працаваў пры пракладцы бруку. Майстар дазволіў яму правесці мяне дадому. Увайшлі мы ў вёску, а тут усё спалена, лес высечаны поўнасцю. Спалі мы ў клуні, іншыя — у зямлянках.

* * *

Вольга Федарович, 73-гадовая жыхарка Орлі, ужо паўвека займаецца ткацтвам. На кроснах, якія атрымала ў пасагу, калі ў 1952 г. выходзіла замуж, майстрыха тчэ палавікі.

— Пачала я ткаць у 16-гадовыем узросце, пасля вяртання з Нямецчыны. Раней я прала, бо мама не дазваляла ткаць, паколькі я была замалая, — успамінае мая субяседніца. — А кроснам будзе ўжо 80 гадоў. Зрабіў іх мой бацька, Павел, калі мяне яшчэ на свеце не было. Раней, калі даматканыя ходнікі карысталіся вялікім попытам, кросны стаялі ў хаце. Цяпер трymаю іх у гаспадарчым будынку.

Майстрыха адзначае, што цяпрашняя моладзь не цікавіцца ткацтвам і ўспамінае свае дзіцячыя гады, калі ёй вельмі хацелася сесці за кросны. Але калі ткалі лён, маці не дазваляла, бо трэба было ўсё рабіць вельмі далікатна.

— Колькі я выткала за ўсё жыццё? — задумваецца Вольга Федарович. — Не злічыць. Калі моцна прынесці, то за дзень можна выткаць 8 метраў. Ткала я не толькі сабе, але і суседзям, і жыхарами навакольных вёсак. А ў шафе стаяць тоўстыя сувоі гатовых ходнікаў для ўнукаў.

Міхал Мінцэвіч
Фота аўтара

Солтыс-жартайнік

Другая сусветная вайна — час гора і страху, час нянявісці. Жыццё людзей — дзіўнае, напоўнене працай, страхам за наступны дзень і надзеяй на лепшыя лёс. Нямецкая акупацыя Беласточчыны запісалася трагічнымі падзеямі. Адна з іх датычыла маладых хлопцаў, якія не хацелі пайсці на прымусовыя работы ў Германію. Дзеля таго яны прыдумалі стаць плытагонамі. Сплыў драўніны з Белавежы, пры якім яны мелі памагаць, меў быць шырмай для нармальнага жыцця. Будучы ў сябе, на сваёй зямлі, яны мелі працаваць для немцаў. 20-гадовыя хлопцы добра выпяўнялі свае абавязкі. Цяжкая праца ад світанку да змяркання не забіла ў іх радасці жыцця. Яны часта гаварылі і смяліся, прыгаворваючы: „Хочаш жыць, мусіш рабіць!” За работай хлопцаў два разы ў тыдзень назіралі нямецкія жандары. Аднойчы прыйшлі яны раней чым заўсёды. Дрэва і хлопцаў яшчэ не было.

— Дзе яны? Як доўга трэба на іх яшчэ чакаць? — спыталі немцы солтыса.

Той у „жартах” адказаў, што можа ў банду пайшлі. Гэтага хапіла. Ніхто не спытаў потым хлопцаў, чаму прыпілы пазней, ніхто не даведаўся, што вінаватыя нямецкія жандары з Белавежы, якія прыгрымалі дрэва... Ніхто...

У дзве гадзіны ночы немцы шчыльна акружылі вёску. Хлопцаў арыштавалі і адправілі ў камендатуру ў Рыбалах, укінулі ў склеп у будынку праваслаўнай плябаніі. Не давалі ім ні есці, ні піць. Хацелі голадам замарыць? Можа гэта ім удалося б, каб не чалавек, які працаваў у немцаў. Ён некалькі разоў у дзень хадзіў каля хлопцаў і кідаў ім яблыкі.

Мінула некалькі дзён. Прыйшоў дакумент з беластоцкага „бэцырку”, які загадваў неадкладна перавезці „партызан” у турму на Святаянскай вуліцы ў Беластоку. Адтуль ніколі ніхто не выходзіў. Пекла на зямлі.

Як хоч, так жыві

Успаміны Мікалая і Ганны ЗАГОНАЎ, жыхароў вёскі Кошкі ў Арлянскай гміне.

Успаміны Мікалая ЗАГОНА,
народжанага ў 1908 годзе

У бежанства выязджалі мы па жнівіах 1914 года. Выехала ўсія вёска Кошкі акрамя аднаго толькі гаспадара. Нашым возам ехалі бацька, маці, трох сястры і я — наймалодшы. Забралі з сабою хлеб, муку. Станавіліся ў лесе, сілкаваліся, коні адпачывалі. І далей ехалі, а начн зноў спыняліся і адпачывалі.

Так ехалі больш двух месяцаў. Заехалі ў Тамбоўскую губерню і там нас *паразіралі*; у „нашай” вёсцы апынулася мо з дзесьць сем'яў з Кошак.

Прынялі нас вельмі добра, ой добра! Каб яны так да нас прыехалі, то паўміралі б з голаду... А нас там гаспадары паразіралі па хатах і мо з год кармілі. Наш гаспадар пераязджалі зімаваць у сваё сяло, а мы жылі на *калёні*. Пакінуў нам каля сотні авечак-матак і адну карову і мы той дабытак даглядалі. Што мелі рэзаць, тое рэзалі восенню і салілі ў бочки. Елі ялавічыну і часам кураціну. Свіній там не трымалі.

Па муку хадзілі мы ў млын. Гаспадары прывозілі зерне ў млын не ў мяшках, а на платформах. Зайду, а мяне пытаюць:

— Чего, мальчишк, хочешь?

— Муки.

— Давай сумку!

І насыпай.

Бацька валёнкі абшываў і яму плацілі. У царкву мы не хадзілі, бо далёка было, і ў школу мы таксама не хадзілі і я па сённяшні дзень непісьменны.

У 1917 годзе нашых гаспадароў пабілі; і да нас прыходзілі. Білі самі сваіх. Ай, лад прапаў! Усіх гаспадароў, што каля нас былі, палічылі кулакамі.

Мы ўсе цэлія выйшлі, але хацелася дадому. У 1921 годзе пераехалі мы канём у Мінск. Свайго каня, якім мы ехалі ў бежанства, раней прададлі, а пасля там другога каня купілі. Войска дало нам кватэру і кухню шэсць кіламетраў ад Мінска. Прададлі мы там каня, бо не было яго чым карміць, а купілі карову і сена. І воз згніў, а не было грошай купіць новы.

У Мінску ўсім была праца: тата выконваў цяжкія работы, сёстры вязалі, а я пасвіў.

З Мінска вярталіся мы ў 1924 годзе поездам. З двара папрасілі мы падво-

ду і нас завезлі на станцыю ў Мінск. Білеть не быў патрэбны. На граніцы рэвізію нам зрабілі — рускія шукалі золата, але нічога не забралі, бо не знайшли. Палякі нічога ад нас не хацелі.

Прыехалі на Пакрову на станцыю Рыгораўцы. Прывезлі з сабою крыху хлеба і цэлы мяшок сухароў.

У Кошках нічога не было, адзін камень! Пустая хата сярод сяля была — уласніца жыла ў Бельску — і мы там пасяліліся; мо з шэсць гадоў там жылі. Абраўляць зямлю бацька коней прасіў то тут, то там. А я на службу па гаспадарах хадзіў: араць, касіць, жаць — усё рабіў. У Мокрым за цэлы год працы атрымаў я адну авечку і чобаты. Чатыры гады на службе быў — і ў Бацьках, і ў Скальмове. Усё хацелася, каб сваёго каня купіць, воз свой — усё сваё!

Купілі мы гатовую хату ў Парцаве і пабудаваліся. А клуню аж у Вэрстоці купілі.

Успаміны Ганны ЗАГОНОВЫ, народжанай у Тапчыкалах у 1914 годзе

Нас мама трох малых ў бежанства везла, без бацькі, бо бацька на фронце ўжо загінуў. Як туды ехалі, то дзед па таце памагаў маме, а там пайшоў стражаваць і там яго забілі. Заехалі мы ў Тамбоў і далей на вёску; былі там сем гадоў.

Як дадому выязджалі, нас падvezlі пад платформу. Мама стала закідаць нас на платформу, а поезд рушыў. Мы ўкрых! Поезд затрымаўся і маму якась за руку ўцягнулі.

У Тапчыкалах усё спалілася — як хоч, так жыві! У Тапчыкалах быў мамін брат і ён нас прыняў. Мама торбачку на плечы брала і ішла *побіратіся* па сваёй вёсцы. Як дзядзьку ўпросім, то крыху нам зямлі ўзарэ, бо не было каму. Мы, маленькія, серпікі бралі і ішлі да дзядзька жаць, каб кусочек хлеба даў.

Хадзіла па сёлах служыць за няньку: у Шарні, Орло, Бельск — дзе хоч служыла. Заслужу хустку ці што, бо калісці дзесяці не плацілі, а старэйшая сястра, што дома сядзела, забярэ яе ад мяне і я зноў іду служыць. У школу ў суседнюю вёску я не хадзіла, бо не было ў што абуща; і так непісьменнай астася.

Як мама хатку паставіла — не ведаю; ніхто ні граша не даў. І як яна нас папривозіла і ўзгадавала таксама не знаю.

Запісаў Аляксандар Вярбицкі

жыў бы сабе далей, каб не граната, якую нехта ўкінуў яму ў хату. Загінула тады ягоная дачка і каханка. А як адзягавалі людзі? Усе гаварылі: „Шкада, што той сволачы не разарвалася, не забіла”.

Хлопцы разышліся па свеце, пажаніліся, пабудаваліся. У іх ужо ўнукі. Але ніводзін не хоча гаварыць пра трагічнае лета. Гавораць, што лепш не ўспамінаць і не памятаць.

Паўліна Шафран

Бестурботная старасіць

Раману Багроўскаму з Сухавольца Кляшчэлеўскай гміны нядоўга споўніца дзевяноста чатыры (якраз на Пакрову, 14 кастрычніка). Адчувае ён сябе добра. У яго дасканалы слых і зрок. Кожны дзень чытае газеты. Многае ў жыцці бачыў. Бежанства прайшло ды цара імператара памятае. Здароўе нядрэнна служыла дзядулі. Лекара не наведваў. Каб не тое, што два разы ў выпадку пачярпеў — раз руку паламаў, а іншым зноў нагу, не ведаў бы, што такое боль.

— Яшчэ ў мінульым годзе дровы сек,

бульбу капаў. Калі сын з нявесткай адмаўлялі ехаць яму ў поле, дык зранку на бульбакапалку сядалі, каб яго часам у хаце не пакінулі. У вольны час піша, хоць, як гаворыць, цяжкавата яму прыходзіцца, лепш чытае. Пасылаў успаміны ў рэдакцыі рэгіянальных часопісаў — сказаў пра яго сваякі.

Калі мне дзядуля расказваў пра бежанства, дык я штораз паглядаў у яго твар, парысаны маршчынамі і зайндроўсці ў яму светлай памяці.

Уладзімір Сідарук

Бельскія замалёўкі

Спартрэбілася мне ў Бельск-Падляшскі пасеаць рамантаваць гадзіннікі, бо ў Чаромсе гадзіншчыка няма. Чацвер, адпаведны дзень. У горадзе рынак. Можна крыху пашвэндаца, знаёмых сустрэць.

У майстэрні Яблонскіх гадзіншчыкі кліентаў афармляе неадкладна ды за паслугі шкуру не лупіць. За дробязь грошай не патрабуе (такіх бы нам рагеснікаў!).

На рынку за ратушай процьма народу. Паміж ларкамі цяжка прабіцца. Адны купляюць, іншых праста цэны цікавяць. А купіць усё можна, ад свежай гародніны пачаўшы, а на прымесловых таварах і мэблі закончыўшы. Ёсьць віпротка, абутик і ўсялякая „мелач”, якую прывозяць суседзі з-за мяжы. Мяне якраз цікавіла гародніна. За агарукі купцы ў Бельску прасілі па 2-2,50 зл., за памідоры 4,50-5,00 зл., кілаграм яек 4,50 зл., а маладой бульбы 2 зл.

Непадалёк старых радоў да аўтамабіля з хлебам выстраілася чарга.

Хлеб учарашилі па 50 грошоў працаюць, — растлумачыў жыхар Сухавольцаў. — А ў нашых крамах па 1,10 зл. і 1,25 зл. патрабуюць.

Выходзячы з рынку сустрэў я знаёмага з Кнарыдаў.

Сёння на рынку парасята працуя, — кажа ён. — Дзве бутэлькі ў руках купіў... Часам, пры абедзе кілішак шпарну...

— Як цэнняца парасяты ў Бельску, — пытаю.

— Па 150 зл. парка... — Ладныя парасяты...

ВЕР – НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! У адну ноч мне сніліся два дзіўныя сны, і я баюся, што яны абазначаюць нешта кепскае.

У першым сне здаецца мне, што мы з мужам знаходзімся ў лазенцы. І ўяві сабе, што робіць там мой муж! Ён браў вілікія пачкі парашку, высыпаў іх у ванну і спускаў душам. Як толькі я ўбачыла гэта, мне стала млюсна. Я пачала крычаць: „Што ты робіш?! Гэта ж такія гроши!” Ну, і давёў мяне да плачу (зрэшты, як і ў жыцці). Раву, як дурна, а ён нават не рэагуе.

У другім сне мне прыснілася моль. Быццам я ў сваёй хаце. Не ведаю, ці я рабіла парадкі, ці праста выпадкова адсунула канапу і бачу: моль! Моль гэта не была такая звычайная, а вілізна і засушаная. Мушкі аж свецица на маёй карычневай канапе. І ўся канапа ззаду ў молі. Я спужалася, што молі так многа, а пасля думаю: як добра, што яна нежывая.

Крыса

Касіў Ясь?

У перадачы „Пад знакам Пагоні” ад 13 чэрвеня г.г. высушаў я рэпартаж з адной з гайнаўскіх школ. Ілюстраваны ён быў выступленнямі дзяцей. Спявалі другакласнікі. Калі школьнікі выконвалі песню „Люблю наш край, старонку гэтую”, якая ў нас, на Беласточчыне, стала свайго роду гім-

— А ў панядзелак у Кляшчэлях можна было за 120 зл. купіць, — кідаю. — Маленька... Большая па 150 зл.

— Кажуць, што ў Чаромсе вілікія кірмашы. Калі яны ў вас?..

— У пятніцу і ў суботу найлепш, — заяўляю. — Збожжа і бульбу прывозяць. Але з жывёлай рынку ў Чаромсе няма, — тлумачу.

Развітваемся...

Вяртаючыся дамоў, сустрэў я Сцяпана Кадлубоўскага з Рыгораўцаў. Прысёўся да мяне на пероне. Да нашай кампаніі далучыўся Васіль Верамчук з Вулькі-Тэрехоўскай.

— А цукар у „гуртоўні” па 3,02 зл., — гаворыць Верамчук. — Незадоўга па 5 зл. будуць цаніць...

— Цэны павышаюцца ды селяніну з гэтага толк малы, — уключаетца ў размову Кадлубоўскі.

— Пры старой Польшчы за цэнтнер жытва можна было трох літры гарэлкі купіць... Па 12 зл. плацілі. За пшаніцу — па 18 зл. А што зараз? Абдуроваюць мужыка.

— Раней таксама абдуровалі, — кажа Верамчук. — За кілаграм свініны жывой вагі па залатоўцы плацілі. Калі хадзелі абарваць, дык нейкіх вугроў прыдумвалі і тады па 80 грошоў давалі. Класіфікатараў за хабар куплялі...

Падыходзіць цягнік з Беластокам. Дзядуля Кадлубоўскі ў канец перона пашлёпаў, бо яму з канца поезда бліжэй да хаты будзе. Мы з Верамчуком у вагон з багажамі пагрузіліся. Больш за гадзіну часу мелі, каб працягваць размову.

Уладзімір СІДАРУК

Крыса! Адказваю па чарзе. Першы сон, бадай, навяены рэчаіснасцю. Вядома, як маланкаў ўсё навокал дараўжэ. Жыццё становіцца для некаторых не столькі радасным дарам, колькі прыкрай неабходнасцю. Са сну відаць, што і ў цябе ёсьць нейкія праблемы ў жыцці, ды не абмінаюць цябе перашкоды і цяжкасці. Дзіва, што гледзячы на такое марнатраўства, можна знеравацца і расплакацца. Але ў тым то і справа, што нягледзячы на прычыну, слёзы абазначаюць радасць і супакой.

Цяпер наконт другога сну. Моль у сне абазначае, што ёсьць у цябе подлыя і хітрыя ворагі. На вока дык нават і не відаць, як яны цябе ненавідзяць. Ворагі схаваліся за сваёй прыгажосцю, прыхарошыліся, і ты думаеш, што яны — твае найлепшыя прыяцелі. Ашукваюць цябе. Многа іх.

Дзякую Богу, што моль была мёртвая. Мёртвы вораг — найлепшы вораг. Мяркую сама. Усё будзе добра.

АСТРОН

нам, я ўзрадаваўся, што дзетак выхоўваюць у патрыятычным духу. Але ўжо другая песня — „Касіў Ясь канюшыну” — на маю думку, не падыходзіць да дзіцячага рэпертуару. А можа ў іншы рэпертуар уключылі песню „Ажаніўся стары дзед”? Ці ж не зарана вучыць другакласнікаў співаць любоўныя песні?

Дзязьвица ЗАХАР

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2, ul. Zamenhoffa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

ТЬДНЁВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.

Старшыня: Яўген Міранович.

Адрас рэдакцыі: 15-959 Bialystok 2, ul. Zamenhoffa 27, skr. poczt. 149.

Тэл./факс: (0 85) 743 50 22.

Internet: <http://www.kurier-poranny.com/niva>
E-mail: niva@kurier-poranny.com

ТЬДНЁВІК
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЫ

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Максімюк.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярбурская.

Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярбурская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга.

Канцылярыя: Галіна Рамашка.

Звярок

Зімою, набіраючы ў сваёй клуні сена, я заўважыў там некалькі штук раскіданых цэлых яек. Спачатку я падумаў, што нехта раскідаў іх дзеля сваіх чараў (а ў нас ёсць такія). Аднак жонка сказала мне, што гэта моі звярок іх туды занёс. І некалькі разоў тая гісторыя з раскіданымі ў сене яйкамі паўтарылася.

На днях жонка схадзіла да будкі побач клуні выпускніца маладыя індывід і тут ёй з-пад ног выскочыў як страла прыгожы і немалы звярок і паймача да прыбудаванай да клуні павеци, у якую я хаваю на зіму грабілку. Стаяць там таксама старая выслужаная сячкарня і ляжыць некалькі жэрдак. Звярок вонкіненна зашыўся ў тое ламачча і толькі сваю пыску высынуў, каб бачыць, хто яго напалахай. Калі ён уцякаў, жонка прыкметіла, што ў яго доўгі хвост, шэрсць цёмна-карычневая і пад шыяй белая плямка. Не было сумнення — была гэта дамашняя куніца; я гэта праверыў нават у энцыклапедыі. Значыць на майм панадворку прыжывеца карысны і рэдкі звярок, які пад аховай. І гісторыя з яйкамі была разгада-

на — гэта звярок прыносиў іх дзеля сваёй фантазіі на сена ў старану.

Лягчэй стала на сэрцы, што яшчэ не ўсё чалавекам знішчана. І прыгадалася мне яшчэ гісторыя шматгадовай даўнастці. Позна ўвечары пачаў я на вуліцы бліз шашы бабскі крык. Выбег я і пабачыў, як некалькі жанчын ганяюцца за нечым і лупцуюць тое палкамі.

— Што сталася? — спытаў я іх.

— Тхарыца пераносіла на другі падворак сваіх тхаранят і мы іх забівалі, — адказаў яны.

— Як вам не агідна такое рабіць?! — крыкнуў на іх я.

— Што, ты тхара шкадуеш?! — адказаў я.

— Д'ябал усіх курэй не забярэ, — не здаўся я, — хопіц тхару і вам.

Некалькі тхаранят, якім не пашанцавала ўцячы, жанчыны аднак забілі. Вяртаючыся дахаты шкадаваў я, што не ўсе звяркі ўспелі ўцячы ад чалавечага прысуду. Хочацца сказаць яшчэ, што калі тхор прыжывеца ў клуні, дык мышай там не будзе, бо тхор іх усіх пераловіць.

Тхор і шкоднік, які душыць курэй, і карысны, бо ловіць грызуноў-паразітаў. І як яго ацаніць?

Мікалай ПАНФІЛЮК

Векавы юбіляр

Жыхар вёскі Гозна Іван Панасюк 7 чэрвеня г.г. адзначыў 100-гадовы юбілей з дня нараджэння. Пра гэтае свята не забылі сын Аляксандар з жонкай, унукі і праўнукі. Пра юбілей памяталі таксама ўлады Міхалоўскай гміны і Касы сельскага сацыяльнага забеспечэння (КРУС) з Беластокам, якія павінішавалі старажыла.

Складаным было жыццё Івана Панасюка. У 1940 г. вымушаны ён быў пакінуць жонку з чацвёркай малых дзяцей, калі яго, як кулака, забралі ў савецкі будаўнічы батальён ставіць абарончыя заставы на заходній гра-

ніцы СССР. У першыя дні нямецка-савецкай вайны Іван Панасюк адступаў з савецкай арміяй на ўсход. Пры ўсходній граніцы Беларусі ўцекачам дарогу перакрылі немцы. На шчасце папаў ён на спагадлівага нямецкага генерала, які, разгледзеўшы дакументы і выслушавшы тлумачэнні, адпушціў яго дадому. З нямецкім пропускам Іван Панасюк шчасліва вярнуўся ў родную вёску.

Цяпер юбіляр жыве з адзінком сынам. Цяжка жывеца двум мужчынам, але такі ўжо іх лёс.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Знайшоўся купец

У цэнтры Чаромхі, за гандлёвым павільёнам быў калісці рэстаран „Прыгранічная”. Пасля ліквідацыі ГС у Кляшчэлях рэстаран папаў у руйну. Былі ахвотныя купіць будынак, але даведаўшыся пра кошт рамонту, неадкладна адмаяўліся. У мінульым годзе купіць былы рэстаран рызыкнула Кляшчэлеўская „Нітэрва”. Гэтая фірма рашыла перанесці сюды сваю фірменную мясцовую краму і арганізаваць аптовы склад мясных прадуктаў. Рамонт 200 квадратных метраў гандлёвой плошчы набліжаецца да канца. Пастаўлена ўжо</p

Ніўка

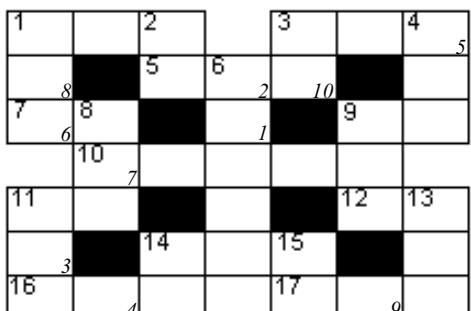
Фота Сяргея Грынявіцкага

Замова

Дожджык, дожджык, крапані,
Людзей з поля не жані,
Бо ўсе выбягудь на поле,
Каб напіцца вады болей,
Бо ж калі не п'еш вады,
Не расцеш ты, малады,—
Траўка, чалавек, жывёла...
Жыць нам стала невясёла...
А ўжо я, сабачка Гнеў,
Чобаткі, я бач, надзеў:
Ведаю на дождж замову,
У сваім сабачым слове!
У неба з просьбай спаглядаю,
Калі ўпадзе дождж, гадаю.
Можа, трэба зрабіць так:
Хай кабеты сыплюць мак,
А я буду выць, як трэба,
Каб упала кропля з неба?..

Вандал АРЛЯНСКІ

Двухлітарная крыжаванка

Гарызантальна: 1. папугай з моцнай дзюбай, 3. Рычард, амерыканскі прэзідэнт, які адмовіўся ад пасады ў выніку афераў Уотэргейт, 5. колішні абутик беларусаў, 7. пасудзіна дэкаратыўнага прызначэння, 9. духмяная лячэбная расліна, 10. Ксаверы, польскі мастак (1875-1964), 11. левы прыток Волгі, 12. жылё барсука, 14. старажытнагрэчаскі філосаф-матэрыяліст, 16. Януш, польскі гісторык (нар. у 1927 г.), 17. японскі горад на поўнач ад Акіты.

Вертыкальна: 1. Антоніо, італьянскі скульптар (1757-1822), 2. частка агніст-рэльф зброі, 3. нітка, 4. апытанне, 6. пліта ў ніжнай частцы аконнага пра-

ёма, 8. задуменнасць, заклапочанаасць, 9. адходы ад абмалоту, 11. свінская пасуда, 13. халодная колючая зброя, 14. грэчскі рэгіён з Янінай, 15. пасудзіна для захавання праху нябожчыка.

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літаратуры з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца дашлюць у рэдакцыю правільнныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 21 нумара

Гарызантальна: шпак, капач, асілак, баян, паніч, атэіст, Дэвентэр, Кодай, Абердзін, Атэнбара, Ізмір, Браўнінг, турыст, каток, Омск, Наблус, шквал, альт.

Вертыкальна: малако, Даліда, прафесар, канат, Фішэр, хауса, Чэймберс, Тэйрлінк, „Краз”, дуэт, Ізюм, кныр, бачнаасць, згадка, Іфорас, судак, быдла, атоса.

Рашэнне: З суда, што з пруда: сухі не выйдзеши.

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму і Лукашу Папецкічу з Беластока.

Праклён

Напісаў Арцём кнігу. Навуковую. Знайшоў спонсараў, дык яе і выдаў. А адным махам, як той Фёдар Набілкін, што дзесяць мух улялюшчыў за адным ляпам далоні, а потым хваліўся, што дзесяцёх адразу звёў са свету, дык і мой сябар Арцём рашыў у сваёй наўковай кнізе ўгробіць сваіх, яўных і няяўных, ворагаў. Бо хоць і Арцём неўзабаве, і ворагі ягоныя, калі яшчэ жывыя, дык несумненна маюць шанц перанесціся на ўлонне Аўраамава, ды векапомны запіс астанеца, на страх пакаленням, што нельга здзекавацца над геніямі.

Мой сябра быў Арцём Мікітавіч, прынамсі за такога мяне лічыў да гэтай пары, а я пераношу розныя дзівавіцтвы сваіх знаёмых і спрыяю ім, бо што ж зробіш. Да каго за радай пойдзеш, як не да прыязнага сабе чалавека? Сам пайшоў бы, каб на добрую дарогу друг паставіў, розум раз'ясніў. Каю Арцёму: кніга цікавая, але нашто ты ўтыкаеш якусь ерундовіну? Такое спляжыць найлепшую задуму, тым больш навуковую! А, зайздосціш мне, зароў Арцём, што спонсараў знайшоў добрых, кніга харошая! А хто табе выдає твае дурноты? Мяне, кажа, аплёўвалі за ўсе мае гады, то ім цяпер „дам папаліцы!“ Прайнукі ўспомняць, што гэта за свінні былі! На працы мяне той Кузя-Юзя жыць не даваў за маю справядлівасць, аж мяне выкінулі! А Шура-Мура як зневажыў у цягніку ў 1954 годзе! А Ядзя-Гадзя то ўвогуле палітычная сволач, а яшчэ жыве! Не бярэ ніякай зараза гэтых паскудаў!

Ну іх хай, кажу Арцёму, хай жыве той адзін з другім. Калі не гісторыя іх пакарала, то Бог пакарае. Ды не, кажа Арцём, і гісторыя іх пакарала, і Бог, і сумленне мучыць напэўна ўжо пры жыцці, а Шура-Мура страціў не то што гонар, але і жонку ды хату... Але што маё, то вазьму з іх! Знішчу ў сваёй кнізе! Яна мая, а ты, Ваня, маўчы, або больш не паказваіся мне на вочы!

Адкрыў я рот, але тут глянуў на мяне мой сябра, і вочы ягоныя засвяцілі-

ся рубінавым полымем. Яшчэ крыху, і пракліне мяне! А ягоныя праклёны здзяйсняюща вельмі хутка: каму ногу адыме, хто розум страціць, каго баба з хаты выкіне, каму рэнту свіснуць у аўтобусе!..

— А ну!

На гэта я і слова не мог піснуць — адняло ў мяне голас. Я спачатку хапаў паветра як рыба выкінутая на бераг, пасля якасці адхэкаўся і, слова не скажуши, паплёўся дахаты. Ну, усё са мною, думаў я, прыгнечаны чымсьці страшным і непрадказальным. Калі голас мне вернецца, то траплю, вось, у наступную кнігу! Не трэба будзе Арцёму майго прозвішча поўнасцю пісаць, хопіць толькі *Вандал A.* накрэсліць, і ўсім будзе вядома, які я гад паганы! Што ў навуцы я дурань, то зразумела, ды не шаную аўтарытэтай і ўзросту!.. Што смеласці ў мяне, выскачкі, хапае, каб верзі дурноты геніяльнаму навукоўцу і чалавеку. А сяброўства, га, прыяцельства нават — чэрці ўзялі! Паўстагоддзя знаёства як у ваду канула!

Ужо ў аўтобусе спаткала мяне бяда. Правяралі білеты. Я палез за сваім ільготным празніком, і ніяк яго не мог знайсці. Намацаў яго ўрэшце ў задній кішэні штаноў, але чаго наслушаўся ад кантралёра! А як людзі на мяне глядзелі, шчаслівия, што не на іх трапіла! Вылез я з аўтобуса сам не свой, заматычыўся, ледзь не грукнуўся аб тратуар. У душы пачаў я клікці на дапамогу сваіго Анёла-ахоўніка — не раз выручу ён мяне нават у трагічныя хвіліны. Тут мой узмакрэлы лоб быццам бы абвейў узмах лёгкага крыла, і маю душу супакоі щіхенкі-танюсенькі голас; я ведаю, што азваўся мой Анёл: „Не бойсяся, Вандаліне, усё добра будзе! Не бралі цябе кулі, а злая мысля зняможа? К зламыніку злу вернецца ці ўчынеяне, ці выгукнутае!“

Я страпянуўся, узяў сябе ў рукі ды пашлэпаў у свой блёк. А ля дзвярэй мой стражаны голас вярнуўся. Ды ўсё ж не мог я ім карыстацца, бо ўключыла свой „запіс“ мяя Агата і з гадзіну не дала мне ўзяць слова.

Вандал АРЛЯНСКІ

„Даўціны“ Андрэя Гаўрылюка

Жонка тлумачыць мужу:

— Пабыла я крыху даўжэй у тых Кавальскіх, бо на просьбу гаспадара села за раяль і іграла дзве гадзіны.

— І добра зрабіла! Я таксама не магу іх цярпець.

* * *

Перад лютэркам стаў голы Янка і з любасцю аглядае сваё цела.

— Дарагая, — гаворыць жонцы, — калі гляджу на сябе, то даходжу да высновы, што калі б мне прырода дадала хатці б з два сантиметры, то я быў бы як кароль.

— А калі б табе тыя два сантиметры адняла, — адказвае жонка, — то выглядаў бы быццам каралева.

Вудзільшчык сядзіць над рэчкаю і прыглідаецца прыгожай дзяўчыне, якая хоча пакупацца. У пэўны момант крываць ёй:

— У гэтым месцы купацца забаронена!

— А чаму ж вы не сказаў гэтага раней? Я б не распраналася...

— Распранацца тут не забаронена.

* * *

Жонка да мужа-рыбалова:

— Ці памятаеш, як дзесяць месяцаў таму ўзяў ты водпук і пaeхай на стронгі?

— Помню. А ў чым тут справа?

— Сёння пазваніла адна стронга і паведаміла, што ты стаў бацькам.

Фэстываль Музыкі Маладой Беларусі

Басовішча 2000

Гарадок, Беласточчына, 14-15 ліпеня 2000 г.

Беларускае Аб'яднанье Студэнтаў у Польшчы паведамляе, што гурты, якія хочаць узяць удзел у конкурснай частцы сёлетняга выпуску Фэстывалю павінны да 5 ліпеня 2000 г. даслаць па адрасе **Basowiszczza 2000, ul. Ciępla 1/7, 15-472 Białystok**:

— інфармацыю пра гурт (агульная даведка, склад, контакт — адрас, тэлефон),

— запіс 30 хвілін сваёй музыкі, 70% якой павінен скласці беларускі мазэрыял.